

04.2023
JG 27
#03

RANDKRANT

FR-DE-EN
Traductions
Übersetzungen
Translations

Maandblad over de Vlaamse Rand

GRAFFITI EN STREET ART

Van het cachot naar de kluis

NADJA VAN SEVER, DE SCHRIJVENDE JUF
'Ik ben altijd een
verteller geweest'

Een roadtrip langs
de steenwegen

Vlaamse Rand wordt
steeds diverser

Meer dan
een sportclub

DE KETTING

Seth Van der Mieren (22) uit Strombeek-Bever werd door Wout Vanden Driessche aangeduid om **de ketting** voort te zetten. Van der Mieren werkt als videograaf voor muziekfestivals, evenementen en discotheken over heel Europa.

INHOUD

- 04 Roadtrip langs de steenwegen
- 06 Van Asse tot Zaventem
- 10 Figurant
- 19 Bouwwerk
- 21 Mijn boek, mijn vriend
- 24 Cultuurinterview
- 32 Gemengde Gevoelens

'Ik wil de wereld zien'

Seth Van der Mieren woont bij zijn ouders in Strombeek-Bever en groeide op aan de Singel. 'Dat was zalig. Ik tenniste en speelde basketbal. Ik deed ook lange tijd aan freerunning, misschien beter bekend als *parkour*. Dat is een nieuwe manier om je op een snelle, vloeiende en efficiënte manier voort te bewegen. Dat doe je door allerlei sprongen, swings, flips en klimtechnieken te gebruiken om verschillende obstakels te overwinnen. Nu ben ik vooral gepassioneerd door het snowboarden. Ik ga naar het indoorsneeuw-complex in Wilrijk waar 60 cm gekoelde sneeuw ligt om te snowboarden. Een keer of twee per jaar ga ik op wintersportvakantie.'

Videograaf

'Ik woon graag in Strombeek. Ik heb er veel tijd doorgebracht op het skatepark en ook het cultuurcentrum is een aangename plek. Daarnaast spreek ik met vrienden af in De Living in Dilbeek, snack Cappadoce in Strombeek of ga ik naar café 't Vliegveld in Grimbergen. Daar zie je van vlakbij de sportvliegtuigen opstijgen en landen. Heel plezant. Ik hoop dat het nog lang mag blijven bestaan. Ik vind het ook fijn dat Grimbergen nog een groene gemeente is. Dat is uniek zo dicht bij Brussel.'

Van der Mieren studeert Audiovisuele Media aan de hogeschool RITCS in Brussel. In juni studeert hij af. 'Ik werk nu al als zelfstandige videograaf voor festivals, discotheken en evenementen. Gelukkig hebben de

docenten begrip voor het feit dat ik me helemaal smijt in mijn projecten als videograaf. Videografie is mijn leven. Ik film en monteer de opnames. Ik reis door heel Europa. Mijn eerstvolgende project is een groot technoevenement in een verlaten warehouse in Amsterdam. Vanaf april trek ik naar Italië, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en andere plekken in West-Europa. Ik wil de wereld zien door mijn lens.'

Tomorrowland

'Mijn droom is op tournee gaan met een artiest, bijvoorbeeld naar Nieuw-Zeeland en Australië. Dichterbij huis heb ik al gefilmd op festivals als Dour en Tomorrowland. Er staat de komende maanden ook een hiphop-muziekproject op stapel met mijn vriend Wout. We treden op in de cultuurcentra in Strombeek en Dilbeek. Ik doe dit echt heel graag. Mijn ouders vinden het geweldig en steunen me volop, zolang ik maar niet te lang wegblijf. Met mijn ouders reisde ik altijd naar Zuid-Frankrijk, nu heb ik de drang om meer te ontdekken.'

Hoe zie je de toekomst? 'Ik wil sowieso veel reizen en overall als videograaf aan de slag gaan. Dee Jays vragen professionele opnames van hun optredens en dat wil ik zeer graag doen. Tegen mijn dertigste wil ik me settelen. Ik wil graag in de Rand blijven. Alles is hier vlakbij: de luchthaven, de Ring, ... ●

TEKST Joris Herpol – FOTO Filip Claessens

CULTUUR

Als het publiek de partituur tekent

Het publiek tekent, de muzikanten van Drawing Basses spelen op basis van de tekeningen. 'Achteraf krijgen we vaak te horen dat we precies hebben gespeeld wat de tekenaars in gedachten hadden.'

UIT IN DE RAND

EN OOK

- 14 Tekens van de tijd
Over de landschapsschilders
- 18 Dak boven het hoofd
De Tivoliwijk
- 20 Boest je sportclub
KV Zuun, meer dan een voetbalclub

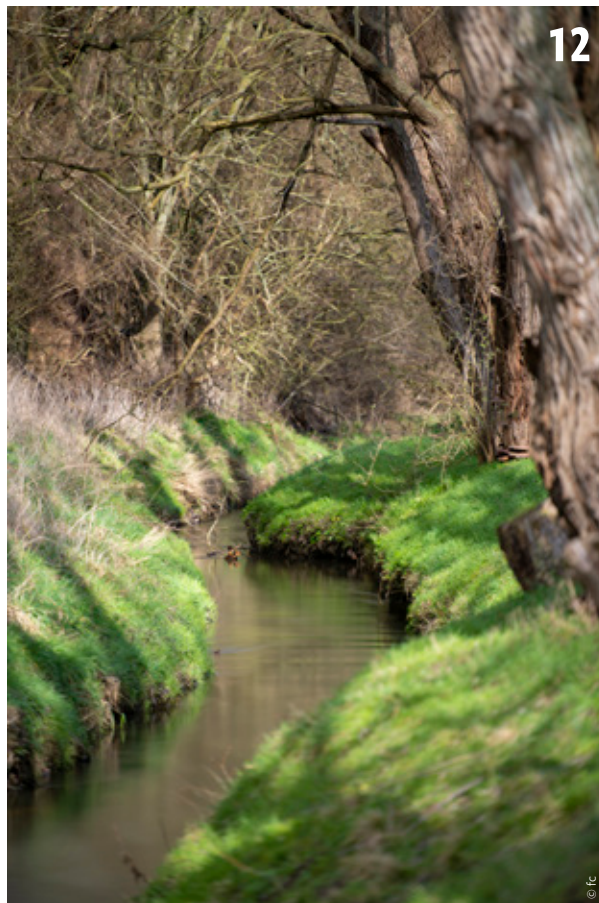
VERDELING RandKrant april wordt bus-aan-bus verdeeld in Meise, Merchtem, Asse, Wemmel, Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Drogenbos, Linkebeek, Beersel en Sint-Genesius-Rode

09

‘Ik bewonder jonge vrouwen die voor hun dromen gaan’

‘Ik kan niet tegen onverdraagzaamheid. Mensen hebben vaak kritiek op alles wat niet in hun wereldbeeld past.’ *Jonge wind* Nikita Goossens (22) debuteerde met haar roman *Op zoek* en onderhoudt de blog *Nikita’s World* met alles wat haar bezighoudt.

12

25

26

En de Maalbeek? Zij maalde verder

Met de opeenvolgende droogtes van de voorbije jaren heeft het leven in de Maalbeek afgezien. Mocht de Maalbeek ooit weer een goede ecologische kwaliteit halen, is veel mogelijk, tot de beekforel toe.

De mensen die onze winkelkarren vullen

We stellen er ons nauwelijks vragen bij als we in de supermarkt onze winkelkar vullen, maar hoe zorgen ze er eigenlijk voor dat de rekken nooit leeg geraken? Een blik achter de schermen van de distributiesector.

📍 De N9 in Asse

N9 Asse-Brussel

Veel verkeer en lange files

Tien 'N-wegen' doorkruisen de Vlaamse Rand. In onze nieuwe reeks gaan we op verkenning langs deze steenwegen. De N9 bijvoorbeeld loopt van Oostende over Gent naar Brussel en snijdt daarbij bijna 13 km door Asse en een klein stukje Dilbeek.

TEKST Luc Vander Elst - FOTO Filip Claessens

Op zeven van de tien steenwegen naar Brussel reed ooit een boerentram. Ook op de N9. Vandaag laveert er vooral veel verkeer tussen de bouwlinten langs die steenwegen. Om de haverklap sakkeren chauffeurs op het gedwongen aanschuiven bij verkeerslichten, de grootste fileveroorzakers in dit land en meteen een van de oorzaken van het vele sluipverkeer in de onmiddellijke buurt ervan. En toch blijven die *sakkersteenwegen*

gegeerde invalswegen naar de hoofdstad. Met ruim 24.000 voertuigen per dag is de N9 een van de drukste steenwegen in de Rand. Tot voor de aanleg van de E40 in 1958 was het ook de belangrijkste weg naar de kust. Lange tijd haalde de N9 procentueel het grootst aantal ongevallen in ons land. Droevige getuigen daarvan zijn onder meer de drie Save-borden voor jongeren die hier het leven lieten.

Lintbebouwing

We rijden Asse binnen vanuit Affligem met links en rechts een nog open en aantrekkelijk landschap met gevarieerde landschapselementen. Dit is de traditionele oude steenweg met drie betonstroken, nu opgedeeld in een afgelijnd moordstrookje voor de fietsers of parkeervakken. Hier en daar een vrijliggend fietspad. Vanaf de bebouwde kom in Asse-ter-Heide krijgen we lintbebouwing, nu eens intens, dan weer *losseflodderbebouwing* tot we bij de verkeerslichten met de N47 komen en rechtsaf moeten naar het centrum van Asse.

Hier dienen zich de eerste baanwinkels aan, maar duikt ook het eerste sprankeltje hoop op. In deze buurt komt immers de ondertussen befaamde *rondweg rond Asse*. Vanaf de rotonde in Huinegem, die al in 2008 werd aangelegd, zal die rondweg onder de spoorweg doorbuigen en de Brusselsesteenweg kruisen om verderop aan te takken op de uitvalsweg naar de E40. De rondweg moet het doorgaand verkeer van de N9 uit Asse weghalen en het centrum na ettelijke decennia autoluw en opnieuw leefbaar maken. Dat is althans de hoop. Als de kruispunten met verkeerslichten op de rondweg ook daar niet al te veel file veroorzaken, lijkt dat haalbaar. Het centrum van Asse zal eindelijk kunnen verademen en maakt na decennialang overmatig en verstikkend autoverkeer kans op een proper, veilig en gezonder woonklimaat.

Dakloos

Bij de volgende verkeerslichten valt meteen de gotische Sint-Martinuskerk op. Tijdelijk dakloos en met een toren in de steigers, want in februari 2022 nam storm Eunice een deel van het torendak mee. In de kerk vind je mooie brandglasramen. Na 24 jaar werd hun restauratie in 2017 afgerond. Het resultaat heet indrukwekkend te zijn.

Wat verderop komen we terecht op het gemeenteplein van Asse. We rijden recht op de beroemde gevel van het gemeentehuis af. Die gevel was vanaf 1994 het uithangbord voor het gemeentehuis uit Samson en Gert. Maar er is meer. Rechts op dit plein opende halverwege 2018 het Erfgoedmuseum Asse zijn deuren. Het herbergt onder meer de oude Romeinse geschiedenis van de gemeente en de geschiedenis van het Oud Gasthuis.

Dat oude Onze-Lieve-Vrouwgasthuis ontwaren we links op het plein. Uitgebouwd tot het mooie en veelzijdige cultureel centrum

CC Asse, is het sinds 2004 het hart van het lokale cultuurleven. Het Oud Gasthuis bevatte ook een unieke apotheek en een tabernakel, die een nieuwe thuis vonden in het Erfgoedmuseum.

We rijden het centrum van Asse uit tot bij een van de grote fileknelpunten: het station van Asse waar de combinatie van verkeerslichten en lang gesloten spoorwegovergangen vaak voor stilstaand autoverkeer zorgt. Ook hier brengt de rondweg rond Asse op termijn soelaas, want die mijdt de

“ Met ruim 24.000 voertuigen per dag is de N9 een van de drukste steenwegen in de Rand. Tot voor de aanleg van de E40 was het ook de belangrijkste weg naar de kust.

spooroverweg en duikt verderop onder de spoorweg door. Een verkeersluwere omgeving kan de stationsomgeving op termijn nieuw leven inblazen en van de oude N9 misschien zelfs een aangename wandel- en fietsboulevard maken die het station met de dorpskern verbindt.

Zellik

We rijden verder tussen de lintbebouwing: een afwisseling van klassieke rijhuizen met een verhard voortuintje dat als parking dient en baanwinkels. Hier wordt gewerkt aan de herinrichting van de N9: de aanleg van een vrijliggend fietspad, vluchtheuvels voor overstekende voetgangers en hier en daar een beetje *schaamgroen*. Een evolutie ten goede, maar door de talrijke opritten van huizen en uitritten van winkelparkings zal dit deel van de N9 voor fietsers altijd onveilig blijven. Wat verderop krijgt de steenweg het uitzicht van een verbindingsweg. Het is de eerste *omleiding* van de N9 in Asse. Vroeger liep de N9 dwars door de dorpskern van Zellik – de dichtstbevolkte deelgemeente –, maar nu loopt hij netjes rond die dorpskern heen. De verademing heeft hier al deels plaatsgevonden. De nieuwe N9 is er nu wel een viervaksweg tussen geluidsmuren en bedrijventerreinen en je mag er zowaar 90 km/u rijden. Na de gewone brug rijden we onder de fiets- en voetgangersbrug door die Zellik met Zellik-station verbindt. Wie hier even links piept, ziet de contouren

opdoemen van het nieuwe cashcenter van de Nationale Bank. Hier wordt het verdeelcentrum van alle geldtransporten opgetrokken. Het gebouw wordt een sterk beveiligde betonnen bunker, die weliswaar op bedrijfsgronden is gebouwd, maar door de omvang het landschap sterk schaadt. Een beetje extra inkleding zou nuttig zijn.

Kerremanspark

Even verderop zien we links even Hoeve Hooghof liggen. Het Hooghof is een historische vierkanthoeve die midden in een beschermd erfgoedlandschap ligt. In 2021 richtten de Vlaamse Landmaatschappij en de gemeente Asse de omgeving van het Hooghof in. Er kwam een parkgebied met een kleine hoogstamboomgaard, een hooiweide, nieuwe wandelverbindingen en maatregelen om de droogte- en erosieproblemen in het gebied aan te pakken. Het landschap werd verfraaid met tweeduizend planten die zullen uitgroeien tot houtkanten die natuurlijke verbindingen creëren met het Laarbeekbos in Brussel, Natura 2000-gebied, aan de overkant van de R0.

We rijden onder die R0 door, vandaag een barrière voor mens en dier. Bij de herinrichting is ruimte ingepland voor twee brede ecoducten over en twee kleinere faunapassages onder de R0. Voorbij de R0 draait de N9 bij de rotonde naar rechts af richting Brussel. Rechtdoor vind je het vervolg van de Pontbeeklaan, de N9f.

De N9 heeft in totaal veertien aftakkingen: van N9a tot N9n. De N9f of Pontbeeklaan loopt tot op de grens met Brussel langs het Researchpark Zellik. De weg werd indertijd aangelegd met twee dubbele rijvakken. Dit tracé zou deel uitmaken van de A11 die van Brussel over Jette en Ganshoren naar Knokke zou lopen. Het tracé verscheen

in het Belgisch Staatsblad van 12 oktober 1966. Natuurverenigingen en lokale actoren protesteerden hevig tegen de plannen voor de A11 Brussel-Knokke en het project werd uiteindelijk afgevoerd. Daardoor bleven het moeras van Ganshoren en het Boudewijnpark in Jette, die op het voorziene wegtracé lagen, gevrijwaard. Aan de overkant van het Researchpark werd het Kerremanspark volledig heringericht. Je vindt er een parklint van één kilometer met (speel)bossen, een picknickplek, bufferbekken, speelgazon, een poel, een vlonderpad en heel wat bloemrijke hooilandjes. Het eertijds nogal verwaarloosde park Horing is nu omgetoverd tot de groene schakel Kerremanspark die in de vallei van de Molenbeek mooi aansluit op het Moeras van Ganshoren, het Koning Boudewijnpark, het Laarbeekbos en het Hooghof. In dit gebied vind je de zeldzame ringslang, een koestersoort van de gemeente Asse. Bij de aanleg van het Kerremanspark werd de Pontbeeklaan ontduubeld en onthard. Er kwamen nieuwe en veilige fietsverbindingen en groen dat mooi aansluit bij het park. Hiermee behoren de straatraces, wilde feestjes, sluikstorten, wildparkeren en illegale kampeerplekken tot het verleden en ging het imago van het Researchpark Zellik er sterk op vooruit. Bij de rotonde staat nu een toeristische wegwijzer, die naar het Kerremanspark wijst als leuke ontspanningsplek.

Langs de N9 rijden we via de aaneengesloten hoogbouw verder richting Brussel. Net voor Brussel zien we op de Gossetlaan in Dilbeek nog de Heilige Familiekerk, een imposante kerk die een beetje verloren op een driehoekje staat langs de N9h. Om even te bezinnen vooraleer we Brussel binnenrijden? ●

FR Beaucoup de trafic et de longs embouteillages

Dix 'routes N' traversent le Vlaamse Rand. Dans cette nouvelle série, nous partons à l'exploration le long de ces chaussées. La N9, par exemple, relie Ostende à Bruxelles en passant par Gand, en coupant près de 13 km à travers Asse et une petite partie de Dilbeek. Sur sept des dix chaussées menant à Bruxelles, un tramway agricole circulait autrefois. La N9 en faisait partie. Aujourd'hui, le trafic y est particulièrement intense et les embouteillages sont longs. Avec plus de 24.000 véhicules par jour, la N9 est l'une des chaussées les plus empruntées du Rand. Jusqu'à la construction de la E40 en 1958, cette chaussée était également la principale route vers la côte. Et malheureusement, pendant longtemps, la N9 comptait le plus grand pourcentage d'accidents dans notre pays. Peut-être que le fameux périphérique redonnera de l'oxygène à Asse?

© ft

Luchthaven onder vuur

ZAVENTEM Machelen, Vilvoorde, Grimbergen, Meise en Wemmel zijn zeer kritisch over de toekomstplannen van Brussels Airport. De luchthaven liet een ontwerp van milieueffectenrapport opstellen met het oog op de vernieuwing van de milieuvergunning. Tegen 2032 wordt een groei verwacht tot 32 miljoen passagiers per jaar en een verdubbeling van de vrachtrafik tot 1 miljoen ton. 'In het verleden hebben we altijd het economisch belang van de luchthaven erkend en gepleit voor een duurzame verankering', klinkt het bij de burgemeesters van de vijf Noordrand-gemeenten. 'Dat blijft vandaag nog altijd het geval. Maar de voorgestelde groeiplannen zijn onrealistisch en het sociaal en economisch draagvlak voor de luchthaven dreigt helemaal te verdwijnen als men aan die plannen vasthoudt. De nieuwe omgevingsvergunning moet het verderzetten van de huidige concentratie van de vluchten onmogelijk maken en opleggen dat er een eerlijke spreiding van de lawaaihinder komt. Dat kan bijvoorbeeld door het opleggen van maximale frequenties van overvliegen.' Volgens de besturen gaat het ontwerp

van het MER uit van onvolledige cijfers en minimaliseert het de uitdagingen voor het milieu en de overlast voor de omwonenden. Ook de gevolgen van de groei van Brussels Airport op het verkeer worden volgens de burgemeesters onderschat. Ze hebben dat duidelijk gemaakt in hun advies aan de Vlaamse overheid.

Ook Philippe Touwaide, de federale ombudsman van de luchthaven, is niet mals voor Brussels Airport. 'De luchthaven van Zaventem legt al jaren de wetgeving naast zich neer', stelt Touwaide in zijn analyse. 'In de nieuwe milieuvergunning vanaf 2024 zou het passend zijn dat Brussels Airport eindelijk alle luchtvaartwetgeving op de letter volgt en zich niet langer gedraagt als een staat binnen een staat.' Touwaide maant de Vlaamse overheid en de provincie Vlaams-Brabant aan om de luchthaven van Zaventem voortaan strenger te controleren. 'De overheden moeten van Brussels Airport eisen dat er een geluidsmuur en een proefdraailoods worden gebouwd. Die vereisten stonden al in de eerste vergunning van 2004 en zijn nog altijd niet vervuld.' - TD

Nieuw leven voor de molen

NIEUWENRODE In Nieuwenrode, nu een deelgemeente van Kapelle-op-den-Bos maar tot 1874 een deel van Meise, wil de vzw Million Voices de replica van een 18e eeuwse molen een nieuwe bestemming geven. 'Een Norbertijn van Grimbergen, die ook proost was in Nieuwenrode, liet de molen bouwen in 1768', vertelt initiatiefnemer Geert Mertens. 'Het hele dorp was apetrots op de molen, maar in 1914 staken de Duitsers hem in brand. In de jaren 1980 bouwde Omer De Smedt een replica op schaal naast onze basisschool.' Die replica wil Nieuwenrode nu een nieuw leven geven. 'De Molenstraat wordt binnenkort heraangelegd. Aan het nieuwe bufferbekken is er een ontmoetingsplek voorzien en daar willen we de molen graag opbouwen en het verhaal van Nieuwenrode en onze molen vertellen. De heropbouw is voor dit jaar gepland.' De vzw Million Voices is met een crowdfundingactie gestart en heeft een molenbier laten brouwen om 30.000 euro te kunnen ophalen. - TD

www.molennieuwenrode.be

© dt

Een verhaal van Vlaamse migranten

VLAAMSE RAND/BRUSSEL Voormalig VRT-journalist Peter Verlinden heeft in opdracht van het museum MigratieMuseumMigration (MMM) in Brussel de documentaire *Brussel en Vlaanderen: een verhaal van migranten* gemaakt. 'In 1831 telde wat men nu het Brussels Gewest noemt 140.322 inwoners', vertelt Johan Leman van het museum MMM. 'In 1910 waren dat er al 762.000. In ongeveer 80 jaar kwamen er dus meer dan 600.000 inwoners bij. De meeste van hen kwamen uit Vlaanderen, een deel ook uit Wallonië. De industrialisatie rond het Brusselse kanaal trok hen aan. De documentaire toont hoe de voorbije twee eeuwen duizenden Vlaamse families naar Brussel gekomen zijn en over de generaties heen de stad mee hebben gevormd. Net zoals Italianen, Marokkanen en Oost-Europeanen dat hebben gedaan en nog altijd doen. Opvallend is die terugkerende dynamiek, telkens weer, tussen Brussel en de Vlaamse Rand.' De film is vanaf april te verkrijgen op usb, cd of in Vimeo en kost 10 euro exclusief verzendingskosten. Wie met een groep of klas het museum MMM bezoekt, kan hem ook bekijken. - TD

📍 www.migratiemuseummigration.be

Bieësteg dialect

ASSE In Asse wordt ter gelegenheid van Erfgoeddag op zaterdag 22 april de Dialectfoon voor één keer weer tot leven gewekt. De Dialectfoon was tussen 1982 en 2002 een populair programma op streekradio's Radio 24 en Radio Viva. Dialectkenner en Assenaar Lode Pletinckx ging toen met wijlen René De Rom, Julien Van Den Broeck en een trouwe schare luisteraars op zoek naar de betekenis van Assese woorden en uitdrukkingen. Al die research resulteerde in het Woordenboek van het Asses. 'Op zaterdag 22 april komt de Dialectfoon nog één keer terug', vertelt bevoegd schepen Geert Heyvaert (cd&v). 'Lode Pletinckx legt een mooi lijstje woorden klaar over de dierenwereld. Het thema luidt namelijk 'Beestig' of 'Bieësteg' zoals we in Asse zeggen.' - TD

📍 De live-aflevering van de Dialectfoon vindt plaats op zaterdag 22 april om 20u in Oud Gasthuis (Asse). De toegang is gratis, reserveren is nodig. Dat kan via www.ccasse.be/dialectfoon of op 02 456 01 60.

- Deze zomer start de renovatie van het viaduct van **Vilvoorde**. De werken zullen 8 jaar duren en 500 miljoen euro kosten.
- In **Hamme** is een ANPR-camera in gebruik genomen om doorgaand verkeer tijdens de spitsuren te weren uit de Sint-Guduladreef.
- In **Brussegem** zijn twee camera's in gebruik genomen in de Vollickstraat en de Nieuwelaan voor controles op de tonnenmaatbeperking.
- In de bibliotheek van **Vilvoorde** is een troostplek ingehuldigd. De ouders van Frederik Vanclooster, die op nieuwjaarsdag 2020 om het leven kwam toen hij in het kanaal belandde, schonken 500 euro om dit mogelijk te maken.
- In februari ontving VDAB in Vlaams-Brabant bijna 3.200 nieuwe vacatures, een kwart minder dan in februari vorig jaar.
- Het recyclagepark van **Kraainem** sluit definitief de deuren. Voortaan kunnen de inwoners met hun afval terecht op het recyclagepark van buurgemeente Wezembeek-Oppem.
- Rotary Club **Zaventem** schonk vijftien fietsen aan de Gemeentelijke Basisschool in Sint-Stevens-Woluwe, zodat ook leerlingen die niet de middelen hebben om een fiets te kopen, verkeersvaardigheden met de fiets kunnen aanleren.
- Tegen de zomer komt er een buslijn tussen Leerbeek en **Asse**.
- De parking van de gesloten Makro in **Machelen** is afgesloten omdat er veel werd gesluikstort.
- In **Meise** is de heraanleg van de Nieuwelaan gestart. Er komen veilige fietspaden, zes nieuwe bushaltes en veilige oversteekplaatsen voor fietsers en voetgangers.
- In **Beersel** zetten ze vanaf april in op vijf trajectcontroles.

- **Dilbeek** is één van de zes gemeenten in Vlaanderen die zich niet langer een fairtradegemeente mag noemen. De gemeente blijft aandacht hebben voor fairtrade, maar vindt het label niet meer nodig.
- In Vlaams-Brabant bedraagt de huurprijs van een woning gemiddeld 961 euro. Daarmee is de provincie de duurste van Vlaanderen, zo blijkt uit de huurbarometer van de makelaarsfederatie CIB Vlaanderen.
- Vlaanderen trekt ruim 360.000 euro aan subsidies uit voor de restauratie van het beschermde Robustelly-orgel van de Sint-Pancratiuskerk in **Kraainem**.
- Het opleidingscentrum Syntra op het bedrijventerrein in **Mollem** maakt in 2025 plaats voor de nieuwe stelplaats van De Lijn.
- Vijf topsporters uit onze regio krijgen een topsportcontract van Sport Vlaanderen. Het gaat om Bryan De Valck uit **Grimbergen** (3x3 basketbal), Noor Vidts uit **Vilvoorde** (atletiek), Marlies Janssens uit **Dilbeek** (volleybal), Jonathan Sacoor uit **Beersele** (atletiek) en Isaac Kimeli uit **Beersele** (atletiek).
- Woonzorgcentrum Zennehart van Orpea in **Alsemberg** sluit de deuren. Het gebouw vertoont stabiliteitsproblemen en moet worden afgebroken.
- De Werkvennootschap startte met de werken aan de nieuwe fiets- en voetgangersbrug over het Vierarmenkruispunt in **Tervuren**. Ze zullen tot begin 2024 duren. Kostprijs: 5,4 miljoen euro.
- Diplomaat Bart Ouvry (62), momenteel ambassadeur van de Europese Unie in Mali, wordt aangesteld als nieuwe directeur van het Afrikamuseum in **Tervuren**.
- **Sint-Genesius-Rode** trekt de prijzen van het zwembad Wauterbos op. - JH

© di

①

F3 is de populairste

VLAAMSE RAND De inwoners van Vlaams-Brabant namen in 2022 terug meer de fiets. Het aantal fietsbewegingen langs de 16 vaste fietstellers steeg met 6,86% ten opzichte van het jaar voordien, goed voor 2.986.501 geregistreerde fietsbewegingen. 'Fijn om te zien dat het aantal fietsverplaatsingen opnieuw is gestegen', zegt gedeputeerde voor Mobiliteit Tom Dehaene (cd&v). 'Het uitzonderlijke coronajaar 2020 zorgde voor een piek in het fietsverkeer waardoor de cijfers in 2021 wat lager uitvielen, maar met een stijging van 6,86% hebben de Vlaams-Brabanders hun fiets terug gevonden.'

De populairste fietsroute blijft de fietssnelweg F3 tussen Leuven en Brussel, die dit jaar zijn tiende verjaardag viert. Eind mei vorig jaar ging in Diegem een nieuwe fietsbrug over de Ring rond Brussel open. De route loopt nu via de stations van Haren en Schaarbeek tot op de kleine Brusselse fietsring bij Rogier. 'De F3-fietssnelweg kent een stijging van 166% sinds de eerste tellingen op de route in 2012. Nog meer Vlaams-Brabanders op de fiets krijgen, is een van onze speerpunten. Daarom investeren we jaarlijks in onze fietsinfrastructuur. Dankzij de fietstellers hebben we zicht op het gebruik ervan.' - TD

Een hart voor cultuur

VILVOORDE Tien basisscholen in Vilvoorde mogen zich voortaan een school met een hart voor cultuur noemen. De gelukkigen zijn GO!-school de Zwiereszwaai, vrije basisscholen De Biekorf, De Knipoog, De Lampion, Heilig-Hart en Klavertje Vier, en de stedelijke scholen De Groene Planeet, De Doening, De Kastanjelaar en 't Groentje. Vilvoorde riep het label een paar jaar geleden in het leven om scholen te stimuleren om zich in te schrijven voor het schoolaanbod van cultuurcentrum Het Bolwerk. 'De doelstelling is dat elke leerling die in Vilvoorde schoolloopt op zijn minst een keer per schooljaar participeert aan een van de aangeboden kunstproducten', legt schepen voor Onderwijs Jo De Ro (Open VLD) uit. De leerlingen en leerkrachten van de bekroonde scholen krijgen een leuk gadget en een cultuurmoment op school als beloning. Dit jaar wordt er met de leerlingen gewerkt rond graffiti. Het label *School met een hart voor cultuur* maakt deel uit van het project *Cultuur voor iedereen*. 'Onze stad heeft een superdiverse en snel groeiende bevolking', zegt schepen voor Cultuur Moad El Boudaati (Vooruit). 'Daarom is cultuurparticipatie via de scholen belangrijk. Scholen en leerkrachten spelen een sleutelrol als begeleider naar cultuur, zeker voor kinderen van vreemde origine of maatschappelijk kwetsbare kinderen. Heel wat van hen komen enkel via de school in contact met theater en cultuur.' - TD

Vind RandKrant ook op instagram

‘Ik bewonder jonge vrouwen die voor hun dromen gaan’

Nikita Goossens (22) groeide op in Wolvertem, woont nu in Halle, en studeerde Journalistiek en Toerisme- en Recreatiemanagement aan de Erasmushogeschool in Brussel. Ze debuteerde als schrijfster met haar roman *Op zoek* en onderhoudt de blog *Nikita's World* met alles wat haar bezighoudt.

TEKST Michaël Bellon – FOTO Filip Claessens

Wat kan jij dat veel andere mensen niet kunnen? ‘Ik kan een vlot en toegankelijk verhaal schrijven en zo iets overbrengen. Ik doe dat zeer actief, onder andere met mijn blog. Wat ik schrijf is altijd eerlijk en ongefilterd. Online is er al zoveel *fake*. Dat wil ik counteren. Vaak schuwen mensen de echtheid omwille van een bepaalde (groeps)druk of een imago dat ze in stand willen houden. Ik heb geleerd dat je best altijd trouw blijft aan jezelf.’

Waar kijk je in het dagelijkse leven tegenop?

‘Tegen buitenkomen. (*lacht*) Soms hou ik ervan om in mijn veilige thuiscocon te blijven.’

Wanneer ervaar je echte geluksmomenten?

‘Ik hou ervan om telkens weer nieuwe uitdagingen aan te gaan. Doorheen de jaren heb ik met die *mindset* al veel avonturen beleefd, maar daarvoor moest ik ook steeds mijn grenzen verleggen. Soms was dat moeilijk, zoals wanneer ik op mijn eentje naar de andere kant van de oceaan trok om stage te lopen in Washington DC. Maar als ik erin slaag om zo'n avontuur tot een goed einde te brengen, ben ik trots op mezelf en voel ik me gelukkig.’

Wat maakt je ongelukkig?

‘Onverdraagzaamheid. Aan het begin van de pandemie was er veel solidariteit. Jammer genoeg lijkt die meer en meer te verdwijnen. De tegenstellingen in onze maatschappij lijken steeds groter te worden en mensen

hebben vaak kritiek op alles wat niet in hun wereldbeeld past. Zeker op sociale media lees je veel commentaren om ongelukkig van te worden. Het maakt vooral duidelijk dat een inclusieve samenleving nog veraf is.’

Welke jonge mens bewonder je en waarom?

‘Ik bewonder jonge vrouwen die volop voor hun dromen gaan, zoals dichteres Amanda Gorman of zangeres Camille Dhont. Als vrouw kom je vaak vooroordelen en tegenwind tegen. Desondanks je eigen weg blijven volgen zonder veel vrouwelijke rolmodellen is indrukwekkend.’

Wat zou je meteen doen als je eerste minister was?

‘Ik zou alleenstaanden meer voordelen geven in plaats van ze te benadelen, en meer initiatieven steunen in de strijd tegen genderongelijkheid en discriminatie.’

Wat is het beste dat de digitale wereld heeft voortgebracht?

‘Door de digitale mogelijkheden kan iedereen zich heel makkelijk creatief uiten voor een groot publiek. In 2018 ben ik mijn blog gestart, mijn eigen plekje op het internet waar ik mijn standpunten en leven deel. Dat betekent veel voor mij en had pakweg twintig jaar geleden niet gekund.’

Wat is het meest speciale dat je persoonlijk al hebt meegemaakt?

‘Ik heb al redelijk wat speciale ervaringen

mogen meemaken in mijn jonge leven, al heb ik daar ook hard voor gewerkt. Wat me het bijzonderste gevoel heeft gegeven, is toch mijn debuutroman. Telkens iemand me laat weten dat hij/zij mijn boek aan het lezen is, geeft me dat kippenvet.’

Wat wil je later worden?

‘Ik hoop ooit van mijn pen te kunnen leven als auteur. Het is maar weinigen gegund, maar ik geloof erin. Ik heb nog veel verhalen te vertellen. Ik hoop vooral ook voldoening te halen uit wat ik doe.’

Welke serie/film/muziek/boek/beeld wil je iedereen aanraden?

‘Zelf vind ik inspirerende biografieën van vrouwen zoals Michelle Obama en coming of age verhalen over ‘jezelf vinden als persoon’ heel leerrijk. Boeken met een boodschap dus. Mijn eigen boek *Op zoek* valt ook onder die categorie. Natuurlijk raad ik iedereen aan dit boek te lezen.’ (*knipoogt*)

Wat is het mooiste plekje in je omgeving?

‘Het Warandepark in Essenbeek. Daar ga ik vaak wandelen met mijn mama. Ik kom er altijd tot rust. In de lente zie je er wondermooie bloesems en tegen het einde van de zomer mag je er ook appels plukken. Het is een heel fijne plek!’ ●

📖 *Op zoek* verscheen bij Beefcake Publishing, www.instagram.com/nikitasworld.be of www.nikitasworld.be

‘Ik ben altijd een verteller geweest’

Nadja Van Sever (57) is al meer dan dertig jaar juf in de gemeentelijke basisschool van Tervuren. Zo’n juf van wie kinderen zich jaren later zullen herinneren hoe goed ze kon vertellen. Een juf die samen met hen een boek schreef, en zo zelf jeugdboekenschrijfster werd.

TEKST Anne Peeters - FOTO Filip Claessens

Juf of schrijfster: wat doe je het liefste?
 ‘Mijn eerste droom was leerkracht worden, mijn tweede om iets met schrijven te doen. In de lagere school was ik het kind dat haar opstellen mocht voorlezen, in de middelbare school deed ik niets liever dan schrijfopdrachten. Als kind was ik een fervente lezer. Ik schreef ook zelf verhalen, deed mee aan wedstrijden die ik af en toe won. In het middelbaar had ik een fijne leerkracht die het schrijven aanmoedigde. Ik voelde dat ik er goed in was. En hoe gaat dat dan? Je doet het graag, je schrijft veel, je wordt er beter in.’

Een beetje schrijven is één ding, maar hoe schrijf je een heel boek?

‘Toen ik een aantal jaren voor de klas stond, heb ik een schrijfcursus gevolgd bij de Lodewijk De Raet-stichting. Want ja, een boek schrijven, hoe begin je daaraan? Daar heb ik geleerd hoe je structuur aanbrengt, een plot uitwerkt, wat je met hoofd- en zijpersonages kan doen. Kortom het hele schrijfproces. Een jaar of tien geleden stond ik in het vierde leerjaar en mocht ik met de hele school een

project uitwerken. Ik besloot een boek te schrijven. Leerlingen gaven hun input op briefjes, verzonden samen het verhaal en ik werkte het verder uit. Dat was heel intensief, maar ook heel tof. Overdag met de kinderen werken aan dit schrijfproject, ’s avonds en in het weekend redigeren. Zo is *De magische pen* ontstaan, het verhaal van Mats, een jongen met dyslexie die gepest wordt op school.’

‘Omdat ze er mee aan geschreven hadden, vonden de kinderen het natuurlijk een superleuk boek. Ik voelde ook dat het verhaal een vraag of zelfs een nood opvulde. Hoe begrijp je wat dyslexie betekent voor een kind? Hoe ga je ermee om, in de klas, thuis? Dat zou voor andere scholen, klassen en kinderen ook waardevol kunnen zijn. Zou het lukken om het boek uitgegeven te krijgen? Ik heb het manuscript opgestuurd naar uitgeverij Clavis die het wilde publiceren. Alle kinderen kregen een gratis exemplaar en op school kwam Karrewiet langs voor een reportage. Daarmee was mijn eerste boek gelanceerd. Op *De magische pen* heb ik veel positieve commentaren gekregen.’

Het was uit het leven gegrepen?

‘Inderdaad. Ik heb gemerkt dat thematisch werken mij ligt. Met *Het gelaarsde varkentje* heb ik verhaaltjes over dieren geschreven, maar daar haalde ik toch minder voldoening uit. *Een koekje van eigen deeg* gaat over pesten. *Fien* gaat over ASS of autismespectrumstoornis en hoe anders de wereld er dan uitziet. *Weg met de juf* gaat over een jongen met ADD, een aandachtstoornis. *Samen op de vlucht* is het waargebeurde verhaal van twee Afghaanse jongens op de vlucht. Het zijn niet altijd toegankelijke of gemakkelijke thema’s. *Het geheim van meester Daan* gaat bijvoorbeeld over transgenders. Met mijn boeken hoop ik zo’n thema’s meer bespreekbaar te maken, ook bij kinderen. Hoe ik die thema’s vind? Zij vinden mij. Ik

“ Met mijn boeken hoop ik zware thema’s meer bespreekbaar te maken, ook bij kinderen.

geef vaak lezingen in scholen en bibliotheken. Na zo’n lezing sprak de bibliothecaris van Tervuren mij aan over een mama die een boek zocht om aan haar zoontje te vertellen over haar sterrenkindje, het doodgeboren zusje. Zo is *De rode ballon* er gekomen. Met een verhaal worden moeilijke dingen vaak meer bespreekbaar.’

Het zijn toch heftige onderwerpen.

‘Die reactie krijg ik vaker van volwassenaan: *Da’s toch heel zwaar, is dat niet te belastend voor kinderen?* Het zijn geen sprookjes, geen detectives, dat klopt. Het is een confrontatie met de realiteit zoals ze is, maar wel op een leuke manier gebracht, met de nodige fantasie en humor. Fantasie is heel belangrijk. Meester Daan wordt bijvoorbeeld een zeemeermin dankzij een toverdrankje. Kinderen willen leren hoe de wereld werkt. Er zit ook altijd spanning en avontuur in mijn boeken. De bedoeling is moeilijke zaken bespreekbaar te maken en begrip te vragen voor de mensen die ermee

EN A born storyteller

Nadja Van Sever has been teaching at Tervuren municipal primary school for more than 30 years now. She is one of those teachers whose pupils will remember years later how well she could tell stories. A teacher who wrote a book together with her charges and ended up writing children’s books herself. Not one to shy away from serious topics, she uses an imaginative and humorous style of writing to cover dyslexia, attention disorders, Afghan children on the run, transgender people, ... ‘My books are designed to face reality as it is while presenting the facts in a way that keeps the reader entertained. After I finish writing a book, I like to read it out in the classroom before sending it off for final editing. My pupils’ reactions tell me not only what parts of the story they find compelling, what gets them excited and the things that make them laugh but also what items still need to be polished up a bit.’

geconfronteerd worden. Misschien is het een kind uit je klas, of je buurmeisje, of een neef, of ...'

Schrijf je al je boeken samen met je klas?

'Nee, *De magische pen* was eenmalig. Op dit moment sta ik in een OKAN-klas (onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers). De taalvaardigheid in het Nederlands is er niet sterk genoeg. Met hen werk ik op andere manieren aan hun taal- en schrijfvaardigheden. Dat maakt het onderwijs zo boeiend: je bent telkens op een andere manier bezig met taal, met lees- en schrijfbevordering. En met inclusiviteit. Al die aspecten komen samen in het lesgeven en in mijn boeken.'

Zijn school en schrijven nu strikt gescheiden?

'Nee, helemaal niet. Wanneer ik een boek heb geschreven, lees ik het voor op school voor het naar de eindredacteur gaat. Aan de reacties van mijn leerlingen merk ik waar ze mee zijn in het verhaal, waar ze enthousiast over zijn, wat ze grappig of spannend vinden, maar ook wat ik nog moet bijschaven. Eigenlijk is lesgeven niet zo heel verschillend van jeugdboeken schrijven. Als leerkracht ben je ook een verhalenverteller. Dat moet ook. Zo kan je kinderen boeien en hun aandacht vasthouden. Ik ben eigenlijk altijd een verteller geweest. Als we met een groep op stap gaan, ben ik altijd diegene die spontaan begint te vertellen. Ik ben heel gedreven om de kinderen hun wereld te verbreden. Ik vertel verhalen over geschiedenis, andere culturen, andere landen.'

Ondertussen werk je halftijds als leerkracht en halftijds als schrijfster.

'Anders is het niet haalbaar om te blijven schrijven. Het schrijven zelf is een vrij eenzame bezigheid, waar je de nodige discipline voor moet opbrengen. Ik ben daar strikt in. Op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag zit ik van half negen tot twaalf uur aan mijn bureau en schrijf ik. Dat gaat niet in één ruk, je moet regelmatig herlezen, herschrijven,

schaven tot het af is. Als je het leest, ziet het er – hopelijk – uit alsof het er in een keer is uitgerold, maar de realiteit is anders. Een boek groeit in je hoofd, en dat kost tijd. Bovendien doe ik altijd uitgebreid research. Dat is zeer verrijkend voor mezelf.'

Hoe krijg je kinderen aan het lezen?

'Voorlezen, voorlezen, voorlezen. Voorlezen is een must, thuis en in de klas. Je moet het aanbieden en voordoen. Elke keer weer opnieuw, tot je kind ontdekt dat er met elk boek een nieuwe wereld opengaat. En: het juiste boek voor het juiste kind vinden, is belangrijk. Soms gaat dat over herkenning, soms over spanning of fantasie. Het grootste compliment is wanneer ouders zeggen: *Mijn kind leest nooit, maar jouw boek heeft hij/zij verslonden!*

Zal je ooit een boek voor volwassenen schrijven?

'Ik denk het niet. Voorlopig heb ik nog genoeg kinderboeken in mijn hoofd. Nu ben ik bezig aan een boek over kansarmoede. Dat verschijnt volgend jaar. *Oorlogshelden* is voor dit jaar. Het gaat over de Tweede Wereldoorlog en speelt zich af in Wezembeek-Oppem en Leuven. Ik werk in Tervuren,

woon in Duisburg maar ben afkomstig uit Wezembeek. Mijn vader heeft de oorlog meegemaakt, zijn ouders waren boeren. Ik heb papa en zijn broer uitgebreid geïnterviewd over hoe zij als kind de oorlog hebben ervaren. Mijn schoonmoeder komt uit Brugge, zij was de dochter van een officier. Ze heeft de oorlog op een heel andere manier meegemaakt. Haar verhaal heb ik naar een andere stad, naar Leuven getransponeerd. Ik denk dat dit thema goed zal aanslaan, zeker omdat het op waargebeurde feiten is gebaseerd en ik ook vertel over de razzia die plaatsvond in het Joodse weeshuis van Wezembeek-Oppem. Dankzij wijlen Reinier Heinsman, een medewerker van de Kazerne Dossin die hier research over deed, kwam ik in contact met Henri Wolfe. Hij overleefde de oorlog, woont in New York, maar we hebben regelmatig contact.'

'Er speelt nog een ander idee door mijn hoofd. In Duisburg ben ik actief in de Mutoto-groep, een organisatie die zich inzet voor straatkinderen in Congo. In de paasvakantie vertrek ik naar Lubumbashi. Het koloniale verleden, de bijzondere band met Congo, het Afrikamuseum hier in Tervuren; daar zit potentieel in. Dat zou wel eens een bijzonder boek kunnen worden.' ●

📍 **NAAM** Nadja Van Sever – **WOONPLAATS** Tervuren – **BEROEP** halftijds juf halftijds schrijfster

En de Maalbeek? Zij maalde verder

De Maalbeek is een belangrijke blauwgroene ader waarvan de vallei het landschap bepaalt in Wemmel, Meise en Grimbergen. Ze ontspringt in Relegem en mondt ter hoogte van Verbrande Brug uit in het Zeekanaal en de Tangebeek. De rioleringswerken die Aquafin uitvoert om de beek te zuiveren zijn al vele jaren aan de gang en zullen nog een tijdje doorlopen.

TEKST Herman Dierickx - FOTO Filip Claessens

De Maalbeek is best wel een speciale waterloop omdat hij zich op veel vlakken onderscheidt van de andere beken in Vlaanderen. Dat heeft in eerste instantie te maken met haar ligging. Nagenoeg de volledige loop bevindt zich op de scheiding tussen Laag-België en Midden-België. Ten westen bevindt zich een vlak landschap dat nauwelijks tien meter boven de zeespiegel uitkomt. Ten oosten vind je een golvend landschap, met op het grondgebied van Grimbergen al hoogtes tot bijna tachtig meter boven zeeniveau.

Groot hoogteverschil

Het hoogteverschil tussen de bron en de monding van ongeveer vijftig meter is

groot. Het gaat om ongeveer vier meter per kilometer, en dat is erg veel voor deze regio in de Rand. Dat is meteen de reden waarom er zoveel watermolens langs de Maalbeek stonden en nog staan. Met de hoge watersnelheid kunnen de molens uitstekend worden aangedreven. De Sprietmolen, 's Gravenmolen, Liermolen, Tommenmolen en de Oyenbrugmolen maken deel uit van een geweldig patrimonium. Enkel de Oyenbrugmolen is vandaag nog in actieve dienst en tevens een pilotproject voor het opwekken van alternatieve elektriciteit. De overige molens zijn of verloederd of kregen een andere bestemming, zoals een restaurant bijvoorbeeld.

Goede richting

Beken met een groot verval hebben een groot zelfreinigend vermogen omdat er door de hoge stroomsnelheid en de watervalletjes veel zuurstof in het water komt. Zo kunnen de bacteriën veel afval afbreken, wat de waterkwaliteit ten goede komt. In het verleden werd die draagkracht overschreden. De bacteriën konden de enorme hoeveelheid vuil niet aan en de waterloop werd een open riool. Met de zuiveringswerken van Aquafin gaat de kwaliteit opnieuw de goede kant op, maar er valt nog heel wat werk te verzetten. Eens een goede waterkwaliteit is bereikt, gaan de bacteriën de dan nog aanwezige, beperkte vuilvrucht weer ter plaatse kunnen verwerken.

Het is toekomstmuziek, maar als de Maalbeek ooit weer een goede ecologische kwaliteit haalt, is veel mogelijk, tot en met de aanwezigheid van een populatie beekforel. Deze vis stelt hoge kwaliteitseisen aan zijn leefgebied, en die halen we nu nog niet. Maar zeg nooit nooit; stilaan schuiven we op in de goede richting.

Te weinig water

Dat kunnen we niet zeggen van de waterkwantiteit. Met de opeenvolgende droogtes van de voorbije jaren heeft het leven in de Maalbeek afgezien. Soms waren er uitzonderlijk lage waterstanden en was het zuurstofgehalte zeer laag. Bovendien is er nog veel instroom van nitraten en pesticiden vanuit omliggend landbouwgebied dat zo goed als niet gezuiverd kan worden. Dat

Dirk Geldof

Vlaamse Rand wordt steeds diverser

In 1990 was 6,5% van de inwoners in Vlaanderen van niet-Belgische herkomst. In 2020 was dat 25%. Zeker in Brussel en de brede Rand is die snelle stijging zichtbaar. Daar is stilaan sprake van superdiversiteit.

TEKST Michaël Bellon - FOTO Filip Claessens

Het aantal inwoners van niet-Belgische herkomst in Vlaanderen is op dertig jaar gestegen van 6,5% naar 25%, of één op de vier inwoners. 'Een forse toename, al blijft Vlaanderen daarmee nog altijd het minst diverse deel van België', weet socioloog Dirk Geldof, auteur van de nieuwe studie *Superdiversiteit: hoe migratie onze samenleving verandert*.

'Het gemiddelde voor heel België en Wallonië is 1 op 3 inwoners die van niet-Belgische herkomst is. In Brussel is dat ruim 3 op 4. Met mensen van niet-Belgische herkomst bedoelen we mensen die vandaag geen Belgische nationaliteit hebben, mensen die de Belgische nationaliteit hebben maar die bij de geboorte een andere nationaliteit hadden, en mensen die minstens één ouder hebben die bij hun geboorte geen Belg was.'

Uitwaaiering

Mensen met een migratieachtergrond wonen al langer in de grote steden of in de Limburgse mijnregio. De grensstreek met Nederland en Frankrijk kent grensmigratie. Recenter is het fenomeen van de *uitwaaiering* uit die gebieden. Die is het meest uitgesproken vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar de brede Vlaamse Rand. Geldof: 'In de oostrand gaat het vooral over Europese onderdanen, vaak werknemers van internationale instellingen of bedrijven, in de westrand gaat het eerder over mensen van niet-EU-origine. In de 21e eeuw zien we verhuisbewegingen van Brussel tot in kleinere voormalige industriesteden zoals Boom en Aalst, Ninove en Geraardsbergen in de Denderstreek, of

kernen als Sint-Pieters-Leeuw, Drogenbos en Vilvoorde langs het kanaal. Deze suburbanisatie wordt mee aangedreven door de schaarste en de hoge prijzen van woningen in Brussel en door de opwaartse sociale mobiliteit van mensen die de *Vlaamse woondroom* willen realiseren door hun klein appartement in de stad te ruilen voor een huis met een tuin verder van de stad.'

Diversiteit binnen de diversiteit

Het beleid heeft best oog voor deze evolutie. 'De instroom van gezinnen met kinderen zorgt voor nieuwe noden zoals, scholen, groen, speel- en sportvoorzieningen en eventueel gebedshuizen of winkels met een specifiek aanbod.'

De bevolking zal steeds diverser worden. 'Stel dat je alle nieuwe immigratie op nul zou zetten, dan nog zal de bevolking diverser worden. Inwoners van niet-Belgische afkomst vertegenwoordigen in Vlaanderen ondertussen 180 herkomstnationaliteiten. We merken vooral een groeiende diversiteit binnen de diversiteit. Mensen verspreiden en vermengen zich steeds meer, waardoor steeds minder wijken door één bepaalde bevolkingsgroep worden gedomineerd. Tegelijk blijft die superdiversiteit op vele plaatsen beperkt: ruim 60% van de Vlamingen woont in wijken met minder dan 15% diversiteit. Brussel en de Rand zijn intussen superdivers, en dat zal nog toenemen.' ●

Atlas superdiversiteit Vlaanderen, Dirk Geldof, hoogleeraar Universiteit Antwerpen, lector en onderzoeker Hogeschool Odisee.

TECHNISCH PASPOORT MAALBEEK

- Ontspringt in Relegem op een hoogte van 61 meter.
- Loopt door Asse, Wemmel, Meise en Grimbergen.
- Is iets meer dan twaalf kilometer lang.
- Mondt uit in het Zeekanaal en de Tangebeek op een hoogte van 13 meter.
- De waterkwaliteit is matig.

plaatst een hypotheek op de toekomst, want die problematiek kan je enkel aan de bron oplossen, en dat is in het landbouwgebied zelf, vooral dan op de akkers. Enkel minder mest en pesticiden kunnen de waterkwaliteit verbeteren. Na de afkoppeling van huishoudelijke en industriële vuilvracht blijft dat de derde pijler waar zuivering nodig is, en daar staan we vandaag nog nergens wegens

“ Met de opeenvolgende droogtes van de voorbije jaren heeft het leven in de Maalbeek afgezien.

'erg moeilijk'. Toch zal onze manier van land verbouwen op dat vlak drastisch moeten veranderen willen we weer meer leven in het water krijgen.

Draineren was tot voor kort de normaalste zaak om overtollig water zo snel mogelijk af te voeren. In grote delen van de Maalbeekvallei gebeurt dit nog altijd aan een onverantwoorde intensiteit. De beek zou veel meer moeten meanderen in plaats van rechttoe rechtaan door het landschap te klieven. De oevers zouden opnieuw natuurlijker gemaakt moeten worden zodat ze het water langer ophouden; de afwateringspunten op de oevers zouden gestuurd moeten worden zodat het kwel- en regenwater ter plaatse blijft in plaats van het snel af te voeren. Integraal valleibeheer zal ervoor moeten zorgen dat de Maalbeek terug de kwaliteitsvolle waterloop van lang geleden wordt. ●

Of hoe het verleden de essentie van het heden blootlegt.

Kunst maakt school

Dat er in de groene rand rond Brussel inspiratie te over is, wisten de 19e eeuwse kunstschilders maar al te goed. Ze maakten van de groene rand hun buitenatelier. Het leverde ons een rijke collectie aan werken en kunstzinnige plekken op, en het besef dat de Rand er zonder hun werk wel eens anders zou hebben kunnen uitgezien.

TEKST Koen Demarsin – FOTO Filip Claessens

Schilder Hippolyte Boulenger moet zich vrij gevoeld hebben die herfstdag rond 1870. Vanop afstand legt hij met verf een herfsttafereel vast. Zijn oog zag wat de omgeving hem opdroeg: de zon die haar vale licht over het water spreidt en die met haar schijnsel nog net de contouren van het bos boetseert. De bomen rond de kapel verloren hun bladeren en de takken namen de kleuren aan van de misgangers bij de open deur. Ze wachtten op de zegen van de pastoor. Op deze plek hoorde hij thuis. De buitenlucht bevrijdde hem van de dogma's van de academische schilderkunst. Zijn werkplek was niet langer het atelier, maar de natuur. In zijn kielzog kwamen meer kunstenaars naar de rand van het Zoniënwoud. Samen vormden ze de School van Tervuren. Hun klaslokalen waren de beuken van het bos, de oevers van de Warande en de gelagzaal van de herberg *In den Vos* op de markt. Het was geen toeval dat deze kolonie kunstenaars hier neerstreek. Zo'n 30 jaar eerder hadden ontevreden Franse artiesten de Parijse kunstwereld de wacht aangezegd. Met canvas en verf waren ze naar het bos van Fontainebleau getrokken waar ze neerstreken in Barbizon. *Pleinairisme*, zo noemden ze hun nieuwe manier van schilderen. Wat zich daar afspeelde, vond weerklank in de rest van Europa, van de Scandinavische kusten tot de Beierse wouden en in België van Genk tot Sint-Martens-Latem. Zoals Barbizon vernieuwing bracht in Frankrijk, zo bracht het Belgische Barbizon in Tervuren licht en lucht in de doeken van de Belgische kunst.

De trek naar buiten

Met hun oprechtheid raakten de

kunstenaars een gevoelige snaar bij de stedelijke burgers. Die deden niets liever dan erop uittrekken naar *den buiten* waar koeienhouders hun vee lieten grazen en boomgaarden de kerktorens omringden. Daar konden ze bij een glas lambiek het industriële Brussel even vergeten. De pleinairisten brachten met hun werken de idylle tot binnen de muren van de huizen langs de lanen en squares van de bovenstad. De burgers versierden hun salons met de uitzichten op dreven, vijvers en boerderijen. Dat de idylle goed verkocht, ondervond Marie Collart. Vanuit Brussel trok ze als meisje elke lente naar Tervuren. Zij keek goed naar wat Boulenger deed. Later vond ze rond Drogenbos en Ukkel de plek die haar inspireerde. Ze oefende haar oog

🗨️ Tervuren bracht licht en lucht in de doeken van de Belgische kunst. De buitenlucht bevrijdde.

in het juiste kijken. De blik gericht op het platteland met zijn beemden, boeren en beesten en hoogstens de rechtlijnigheid van het kanaal. Dat was haar wereld. De papierfabriek niet ver van haar huis behoorde daar niet toe. Het deed haar waarschijnlijk denken aan de katoenfabriek van haar vader in de Fabriekstraat in Brussel. Ze schilderde een realisme aan één oog blind.

Al kon Marie Collart nog wegstijgen, de papierfabriek was een voorpost. Aan de einders verschenen de rookpluimen van de fabrieken uit de voorsteden. Kolenschepen en treinen trokken door de beemden naar

de stad. De dorpen langs de Zenne kregen in de tweede helft van de 19e eeuw een aanwas van fabrieken te verwerken. De arbeiders klampten zich vast aan de weinige overlevingskansen die de fabrieken boden.

Eugène Laermans kende de misère van de Molenbeekse fabrieksbuurt langs de Zenne. Hij was erbij toen in 1893 een grote arbeidersopstand Brussel lamlegde in hun roep om een beter bestaan. Hij kende de vermoeide opstandigheid in de gezichten voor wie het leven overleven is geworden. In *Een stakingsavond* uit 1894 schilderde hij met het andere oog van het realisme. De lucht op het doek is zwaarbeladen, de avond dreigend. Tegen een dikke onweerslucht steekt grijswit de verlaten fabriek af. In het zog van een lusteloze vlag trekt een lome massa arbeiders aan de fabriek voorbij. Een kapotgewerkte vrouw kijkt ons aan. Ze rekt op mededogen van diegenen die dit soort schilderijen te zien kreeg: fabrieksbazen en burgers die zich lieten omringen door luchtigere tafereelen dan deze.

Poëtisch landschap

Van oost naar west schilderden aan het einde van de 19e eeuw kunstenaars alle facetten van het randgebied van de stad. Voor het eerst sinds lang was het landschap een actieve deelnemer in de schilderkunst in plaats dat het zich tevreden moest stellen met een bijrol als decor.

Ook dichter Prosper Van Langendock boetseerde de Rand tot een poëtisch landschap, zoals in *Naar Linkebeek* uit 1891. Linkebeek met haar uitgesproken landschap sprak tot de verbeelding. De diepe holle weg van het Wijnbrondal raakte in Brussel bekend als de Vallée des Artistes en dat trok de stedelingen aan om de geschilderde natuur met eigen zinnen te beleven. Naarmate de stad groeide, zochten ze hun nieuwe verblijven in de groene rand, die ze intussen kenden van hun wandelingen en van de schilderijen. De uittocht had zo zijn gevolgen: de zuidrand raakte steeds meer verstedelijkt. Toen de kunstenaars uit Ukkel in 1924 hun geliefkoosde Krabbegat ten prooi zagen

📍 Drogenbos

vallen aan een ontwikkelingsproject, lieten ze van zich horen. Met matig succes, want al ligt de holle kasseiweg er nog steeds, het omringende bos moest grotendeels wijken voor het groen van de villatuinen. Het leidde tot een merkwaardige paradox waarbij de natuur – de bron van inspiratie van de kunstenaars – ten prooi dreigde te vallen aan de ontwikkeling die ze zelf mee in de hand werkten, maar ook waardoor de bewondering voor de plek mee tot de vernietiging ervan leidde door haar welgestelde vereerders.

Kunstenaarsateliers vol licht

Al sinds de middeleeuwen vond de kunstproductie haar plaats binnen de muren van Brussel dichtbij de politieke en kerkelijke machthebbers van wie zij afhankelijk waren. Omstreeks de jaren 1840, toen de oude wallen te klein bleken voor de groeiende stad, namen de kunstenaars de wijk naar dorpen net erbuiten, zoals Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek waar de grond goedkoper was en ruimte in overvloed voor de inrichting van grote ateliers. Stadsontwikkeling en het ontstaan van kunstenaarswijken gingen hand in hand. De katholieke kerk volgde de ontwikkelingen op de voet. Als opvolger van de oude stedelijke kunstenaarsgilde vestigde ze haar Sint-Lukasschool voor kunsten en ambachten in de Paleizenstraat in Schaarbeek in 1880, twee jaar later gevolgd door de Brusselse tak van de Gentse Sint-Lucasschool in dezelfde straat.

Ook ondernemers bekommerden zich om het lot van de kunstenaars. Aan het einde van de eeuw bouwde Félix Mommen in Sint-Joost-ten-Node een kunstenaarscit 

met woningen en ateliers. Zo konden ze los van alle beslommeringen tot echte artistieke ontwikkeling komen. Rik Wouters, Emile Verhaeren, Constantin Meunier of F licien Rops vonden er een uitvalsbasis. Intussen is de buurt tussen Sint-Joost en Schaarbeek grondig veranderd. De kunstenaars verkochten hun woningen aan nieuwe eigenaars die de brede lichtinval door de grote raampartijen van de voormalige ateliers erg waardeerden. Toch houden cité Mommen en de Leuvense universiteit de herinnering aan de kunstenaarswijk levend. De eerste nog steeds als thuisbasis voor kunstenaars, de tweede als erfgenaam van de twee christelijke kunstscholen uit de Paleizenstraat.

Brabantse fauvisten

Vanuit zijn huis in de Kaudenaardewijk omringde Jean Brusselmans zich met de vele vergezichten die hij op doek zette: de bomenrijen, graanakkers en molens van het Pajottenland aan de ene kant, de nieuwe vormen van de stad aan de andere kant. Tussen de fruitbomen en moestuinen duiken ze steeds weer op, de vlakken van de wachgevels, soms eenzaam, soms als rijkhuizen samengeplakt. Met verf legt hij de sluipende verstedelijking van het platteland vast. De blinde muren nodigen een nieuw huis uit om zich aan te sluiten. Zo gaat het steeds verder tot de rij een straat wordt, de straat een wijk en de wijk een verlengde dat het dorp met de stad verbindt. Brusselmans' schilderijen neigen naar het abstracte, maar ze zijn nog goed herkenbaar en fris. Hij schildert toegankelijk en modern, een kenmerk van wel meer tijdgenoten uit het begin van de 20e eeuw.

Brouwer François Van Haelen omringde zich graag met dit soort artiesten. Naast Brusselmans voorzag hij ook Edgard Tytgat, Rik Wouters en Louis Th venet van eten en drank. Vanuit zijn brouwerij in de put van Kalevoet tussen Beersel, Ukkel, Linkebeek en Drogenbos voorzag hij de omtrek van geuze en kunst. Net als Mommen in Schaarbeek voorzag ook Van Haelen de kunstenaars in alles wat ze nodig hadden. Caelevoeters, zo werden ze genoemd, ook wel Zenneschilders, maar het is de Brusselse galerijhouder Georges Giroux die hen het best in de markt zette als de *Brabantse fauvisten*. Achter dit label schuilen naast de brouwer mecenas en de galerijhouder nog de mentor van de groep Auguste Oleffe en Rik Wouters die de richting aangaf. De kunst van de fauvisten is herkenbaar. Vanuit een schijnbaar optimisme schilderden ze intieme tafereelen met een opvallende lichtheid. Ze leerden uit het licht van de impressionisten, maar schilderden vormelijker en expressiever. Tytgat schilderde vanuit zijn venster de kleurige carrouzels van de kermis van Bosvoorde. Bij Rik Wouters zomert het in zijn werken wanneer hij op zijn tochten naar Hoeilaart de Kapel van Willericken en de rode schijn van de kerk in het dorp schildert. Het talent van Wouters werd vroeg in de kiem gesmoord. Op de vlucht voor de oorlog en ziek stierf hij in 1916 in Amsterdam, 33 jaar oud. Na de oorlog kwam er een eind aan het Brabantse fauvisme net als aan de bijeenkomsten in Kalevoet.

Moderne avant-garde

Er brak een nieuw tijdperk aan. Na de oorlog gingen de oude burgerlijke denkbeelden op

⌚ Wijnbrondal in Linkebeek

de schop. De kunst ging op zoek naar een nieuwe taal die aansloot bij de tijdsgeest: militant en geëngageerd. De denkbeelden kwamen vooral uit het buitenland, als Italiaans futurisme, Frans kubisme of als Piet Mondriaans *Nieuwe zakelijkheid* uit Nederland. De kunst gehoorzaamde alleen nog aan zichzelf en aan de kunstenaar en niet langer aan een werkelijkheid die buiten haar lag. Voortaan bestonden composities uit vlakken, lijnen en ritmes, zoals in de werken van Victor Servranckx uit Diegem. Zijn schilderijen van achterliggende vormen verwijzen nog vaag naar machines of scheepskades. Hiermee was de weg naar de abstractie ingeslagen. Niet iedereen was opgezet met deze vormvernieuwing.

Op de wallen van Mariastad Halle leek de nieuwlichterij alvast af te ketsen. Voor wie de stadspoorten wel opengingen, waren beeldhouwer-edelsmid Camille en tekenaar-glas-kunstenaar Jef Colruyt die begin jaren 30 Brussel inruilden voor hun voorouderlijke Zennestad. Ze hadden genoeg van alle *ismes* uit de kunst. Kunst moest in de eerste plaats herkenbaar zijn en ten dienste staan van het publiek. Zo gaven ze hun roeping vorm als makers van christelijke kunst. Hun opvattingen sloten aan bij de behoudsgezinde visie van de katholieke kerk. Die zag in de

naoorlogse denkbeelden over een nieuwe orde vooral een gevaar voor de gevestigde orde die ze zelf vertegenwoordigde. Terwijl Halle in de 19e eeuw voor haar kunstleven nog sterk afhankelijk was van Brussel, ging de stad nu haar eigen weg.

De tegenstelling tussen de vrijere hoofdstad en het conservatievere Halle werd groter, maar in de praktijk ging het er lossier aan toe. Kunstenaars schipperden wel vaker tussen deze twee werelden. Brusselaar Louis Thévenet ontwikkelde in Halle een ingetogen expressionisme van huiskamers, Mariabeelden en processies. Marie Collart had zich teruggetrokken op het platteland, maar ze bleef wel afhankelijk van kopers uit de stad. De man die beide werelden nog het best wist te verzoenen, woonde met zijn twee koeien in Drogenbos. Felix De Boeck hield er zo zijn eigen gewoonten op na. Als boer leefde hij van wat het land hem bracht. Het maakte hem als kunstenaar onafhankelijk van de kunstmarkt, wat hem de ruimte gaf om te leven hoe hij wilde. Al schilderde hij vooral abstract, toch was zijn werk christelijk geïnspireerd. De Boeck leefde en schilderde volgens de regels van God en de seizoenen. Hij was herkenbaar en afstandelijk tegelijk – een man die als geen ander de waarden van een cultuurbewuste Vlaming

in de Rand rond Brussel in zich droeg. Zijn huis werd een bedevaartsoord voor streekbewoners die hoopten de schilder te kunnen ontmoeten. En toch was De Boeck geen unicum. Zijn leven als schilderende kluizenaar sloot goed aan bij de kunsttheorieën van vernieuwer Wasily Kandinsky, die kort na de Eerste Wereldoorlog in zwang kwamen. Dankzij de Brusselse kunstkringen waartoe hij behoorde als *Doe Stil Voort*, *L'Assaut*, of *7 arts*, tentoonstellingen waaraan hij deelnam of vrienden die op bezoek kwamen, werd hij gevoed door de avant-garde en Kandinskys ideeën. Ook dat was De Boeck: wereldser dan hij liet uitschijnen. In De Boecks leven en kunst hielden die twee dimensies gelijke tred.

De erfgenamen

Met de komst van de moderniteit werd de band tussen de kunstenaars en hun omgeving verbroken. Al streefden kunstenaars naar geëngageerde vernieuwing toch raakte de naoorlogse kunst opgesloten in zichzelf. Kunstenaars vonden inspiratie dichterbij zichzelf, in de materie en de vorm. Hierdoor werden de banden met hun huis, buurt of dorp lossier. Na de Tweede Wereldoorlog trokken ze terug naar de stad met haar kunstgalerijen. Daarmee kwam een eind aan de artistieke stadsrand zoals ze er ongeveer een eeuw had uitgezien. Geen zomerse afspraken meer in Tervuren, geen gevulde glazen meer bij Van Haelen, maar enkel nog het gekletter van winkelkarren op de parking van de Delhaize in de put van Kalevoet.

De kunst in de Rand stierf een dubbele dood: een eerste keer toen de stadsrand als onderwerp uit de kunst verdween, een tweede keer toen de kunstenaars zelf wegtrokken of stierven. De nalatenschap van kunstenaars bestaat uit de beelden die ze schiepen en ideeën die ze doorgaven. Ze bestaat ook uit herinneringen die ze achterlieten. In de oude kunstkolonies zijn er alleen in de Cité Mommen en het Rood Klooster nog kunstenaars actief. In de Rand werd het stiller, maar de kunst stierf niet uit. Dankzij hun legaten leeft de erfenis van enkele kunstenaars verder. Jean-Michel Folon liet zijn werk na in Terhulpen. Jules Lismonde schonk zijn huis aan de gemeente Linkebeek. Felix De Boeck liet bij testament naast zijn oeuvre ook zijn hoeve na voor de gemeenschap. Het huis van Herman Teirlinck zoekt als schrijversresidentie opnieuw aansluiting bij het cultuurminnende publiek uit Brussel en de Rand. Hun huizen zijn hun erfgenamen en zetten de traditie van kunst in de stadsrand voort. ●

Studio Brussels Lof uit Wolvertem
wint Henry Van de Velde Awards

Nieuw leven voor oude letters

De Henry Van de Velde Awards zijn de belangrijkste Belgische prijzen voor vormgeving en design. Studio Brussels Lof won de Publieksprijs en de eerste prijs in de categorie Grafiek voor zijn project *Fontrescue*, dat oude lettertypes 'redt'.

TEKST Michaël Bellon - FOTO Filip Claessens

Wellicht heb je nog nooit van pastoor Lemmens gehoord. Hij was een vooroorlogse dorps-pastoor uit Bocholt in Limburg. Het oog van vormgever Jo Klaps viel op het bijzonder mooie lettertype op zijn grafsteen. Klaps fotografeerde de letters, stak ze in zijn computer en creëerde een volledig alfabet in hetzelfde lettertype, dat hij Font Pastoor Lemmens doopte. Hij gebruikte de letters prompt in één van zijn ontwerpen: een 3D geprint gedicht van Menno Wigman waarmee hij de traphal van een kunstenaarswoning verfraaide. *Fontrescue* was geboren en laat nog meer oude lettertypes herleven. Het is een van de vele projecten waarmee Studio Brussels Lof de wereld wat mooier maakt.

Dorpscafé als bureau

'De naam Brussels Lof ontstond toen we nog in Brussel woonden', vertelt Klaps. Samen met zijn vrouw Christel Geelen richtte hij in 1991 hun vormgevingsstudio op. 'We werkten toen samen met mensen uit Arnhem, zowat de hoofdstad van de vormgeving in Nederland, en zochten een naam die naar Brussel en Nederland refereerde. Brussels lof is een Nederlandse benaming voor witloof.'

Hoewel het eigenlijk de bedoeling was om in Brussel te blijven, wees een verkoop-advertentie hen de weg naar een woning

voor een *doe-het-zelver* in Wolvertem. 'Dat bleek een verlaten dorpscafé met feestzaal te zijn. In de feestzaal wonen we nu, het café is ons bureau.'

In dat bureau zijn inmiddels talloze projecten bedacht en ontwikkeld, die allemaal met vormgeving te maken hebben. 'We zijn allebei interieurarchitect, maar interieurs voor particulieren ontwerpen gaat traag en dikwijls ben je vooral bezig met problemen op te lossen. Scenografieën maken voor tentoonstellingen is interessanter. Je hebt een budget en een deadline en je kan je verdiepen in een onderwerp dat dikwijls met erfgoed, geschiedenis of kunst te maken heeft.'

Letters redden

Waar Klaps in de jaren negentig zijn eerste tentoonstellingscénografie – met beelden uit het Louvre – moest realiseren met nauwelijks budget, is de aandacht voor de vormgeving en scenografie van tentoonstellingen de laatste jaren fel toegenomen. Omdat bij zo'n tentoonstelling decorstukken, affiches en catalogi horen, is Brussels Lof ook bezig met design, grafiek, typografie en ingrepen in de openbare ruimte.

Als ontwerper heeft Klaps altijd oog voor zijn omgeving. Zo ontstond *Fontrescue* tijdens een wandeling op het kerkhof van

Bocholt. 'Ik zag die letters op de grafsteen en vroeg me af hoe de andere letters van het alfabet eruit zouden kunnen zien. Ik heb foto's gemaakt en zelf een alfabet gereconstrueerd.'

Klaps deed ondertussen hetzelfde met nog een aantal andere lettertypes die hij aantroef op oude gevels of signalisatieborden. Dat inventariseren en doen herleven van erfgoed spreekt de mensen duidelijk aan, getuige de Publieksprijs op de Henry Van de Velde Awards. Klaps: 'Ik heb heel veel reacties gekregen. Het is eigenlijk gek dat niemand eerder op het idee is gekomen om iets met die lettertypes te doen. Ook al is het een niche in erfgoed, het gaat vaak om prachtige creaties, ontworpen door vaklui met weinig middelen. Er bestaan wel catalogi met lettertypes die steenkappers vroeger hadden, maar los daarvan zijn er toch veel mensen aan het experimenteren gegaan. Ik probeer er zo veel mogelijk te bewaren en een nieuw leven te geven. Mijn droom is een mooie expo te maken met de lettertypes die we tot nu toe hebben gevonden en hergebruikt.' •

📍 Studio Brussels Lof op de expo Henry Van de Velde Awards, nog tot 2 april in Bozar, www.bozar.be, www.henryvandevelde.be, www.brusselslof.be

Tivoli, een bruisende en duurzame wijk

En dan word je uitgeroepen tot duurzaamste wijk van de wereld en stopt er elke week een lading nieuwsgierigen. Tivoli klinkt frivol en ligt in Laken, Brussel tweede district. Maar wat is er zo speciaal aan die Tivoliwijk? En kan ze andere wijken – ook in de Rand – inspireren?

TEKST Gerard Hautekeur – FOTO Filip Claessens

Tivoli maakt deel uit van het oude Laken, een van de armere Brusselse wijken. De nieuwbouwwijk, opgetrokken op een braakliggende site van 4,5 ha, grenst aan het kanaal en de Havenlaan en sluit aan bij Tour & Taxis. Volgens architecte-stedenbouwkundige Eva Heuts is de nieuwbouwwijk goed geïntegreerd en verbonden met de stad. Vanuit de vzw VIBE, die duurzaam bouwen en wonen promoot, begeleidt ze gemeenten en bouwprofessionals in het ontwikkelen van een duurzame stedenbouw. Ze is coauteur van het inspiratieboek *Stedenbouw, het kan ook zo*, waarin de Tivoliwijk als voorbeeldwijk staat beschreven.

Op 15 minuten

‘Tivoli is een voorbeeld van de 15-minuten-stad, waarbij diverse voorzieningen op maximum 15 minuten wandelafstand

van je woonst liggen. Hier zijn dat winkels waaronder een voedselmarkt met gezonde en biologische groenten, drie scholen, twee crèches, een huisartsenpraktijk en commerciële ruimten. In de wijk tref je tevens innovatieve werkgelegenheidsinitiatieven aan, zoals start-ups in Greenbizz, die de nieuwste milieutechnologie toepassen.’

Heuts wijst tijdens onze rondleiding op de fietsenstallingen die niet op straat maar veilig achter de afgesloten omheining van elk woonblok staan. ‘De fietsenstallingen bevinden zich dichtbij de centrale ingang van het appartementsblok zodat je de fiets onmiddellijk bij de hand hebt. De ingang van de autoparkeerplaatsen daarentegen ligt aan de buitenkant. Tivoli is een autoluwe wijk die het wandelen en fietsen stimuleert. Ook de opstapplaatsen voor trein, tram en bus bevinden zich binnen de 15 minuten wandelafstand.’

Op het centrale plein staan twee majestueuze platanen. Ze zijn 30 tot 35 meter hoog met een brede kruin die in de zomer voor schaduw en afkoeling zorgt. ‘Geen overbodige luxe met het toenemend aantal hittedagen’, benadrukt Heuts. ‘Nu zitten we gemiddeld aan vijf hittedagen per jaar, tegen 2050 zal dit oplopen tot gemiddeld twintig. In het kader van het klimaatbeleid moeten we veel meer aandacht besteden aan groen in de stad. De ontwerpers van de wijk zorgden voor groendaken, groene gevels, een groen binnenplein aan elk appartementsblok met inheemse planten dat wordt beheerd door de bewoners, en tussen de stoepen en de rijweg zijn er groenstroken aangelegd. Die onverharde zones laten het water makkelijker in de bodem infiltreren. De voegen tussen de trottoirtegels zijn niet dicht gecementeerd, maar open zodat de regen ook hier kan insijpelen. Al die elementen verklaren de hoge score bij de toekenning van het duurzaamheidscertificaat.’

Betaalbaar

De aanbesteding voor de nieuwbouw in Tivoli, uitgeschreven door de Brusselse Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Citydev, werd toegekend aan projectontwikkelaar KAIROS. Er werden 397 appartementen gebouwd. De wijk is geen witte, exclusieve wijk voor hoge inkomens. Integendeel, je treft er een grote sociale mix aan. Projectmanager Roan Van Boeckel: ‘Tivoli is

DE Tivoli, ein lebendiges und nachhaltiges Viertel

Und dann wird man zum nachhaltigsten Viertel der Welt gekürt, und jede Woche kommen jede Menge Neugierige vorbei. Tivoli klingt frivol und liegt in Laken, dem zweiten Bezirk von Brüssel. Aber was ist so besonders an diesem Tivoli-Viertel? Und kann es andere Stadtteile inspirieren - auch in der Rand? Ja, in der Tat. Tivoli ist ein Beispiel für die 15-Minuten-Stadt, in der verschiedene Einrichtungen höchstens 15 Gehminuten von der Wohnung entfernt sind. Die soziale Nachhaltigkeit steht dabei im Mittelpunkt. Inzwischen gibt es ähnliche Projekte in Anderlecht und am Südbahnhof (Gare du Midi). Und in Flandern? Dort liegen zahlreiche Industriegelände brach. ‚Sollten wir in der Lage sein, diese Flächen zu sanieren, brauchen wir kaum zusätzliche Freiflächen für die Erweiterung von Wohngebieten zu schaffen.‘

een goede illustratie van sociale duurzaamheid. De betaalbaarheid van de woningen is een belangrijk criterium. 30% van de appartementen is bestemd voor sociale huisvesting. De overige 70% zijn door de overheid gesubsidieerde woningen. De appartementen zijn ongeveer 35% onder de kostprijs verkocht. Het verschil wordt bijgelegd door het Brussels Gewest. De kandidaat kopers mogen op het moment van de aankoop geen andere eigendom bezitten en met hun salaris de toegelaten inkomensgrens niet overschrijden. Om eventuele speculatie tegen te gaan, moeten de eigenaars twintig jaar in de wijk blijven wonen. Als ze eerder verkopen, kunnen ze de opgebouwde meerwaarde niet in rekening brengen.'

Om de woonprijzen te drukken, heeft Citydev naast de appartementsblokken van projectontwikkelaar KAIROS, ook twee percelen voorbehouden voor alternatieven. Het gaat om een project van de Community Land Trust Brussel (CLTB) en een project van cohousing. In beide projecten zijn de bewoners wel eigenaar van hun woning, maar blijft de overheid (Citydev) eigenaar van de grond.

Sociaal bindweefsel

Arnaud Raison is architect en bewoner van het cohousing project in de wijk. Voor zijn architectenbureau *Epoc* was het ontwerp van het flatgebouw voor cohousing het allereerste project. 'Duurzaamheid steekt niet alleen in de constructie en de gebruikte materialen, maar ook in de kwaliteit van het samenleven. Aan het ontwerp ging een intensief participatieproces vooraf met kandidaat-bewoners. Het resultaat is een flexibel ontwerp wat de inrichting en de grootte van de woonruimten betreft. Elk van de negen gezinnen beschikt over een eigen woon- en leefruimte en een eigen buitenterras. Daarnaast zijn er twee gemeenschappelijke ruimtes. De eerste op de bovenste verdieping, met een panoramisch uitzicht op de stad, is enkel toegankelijk voor de negen gezinnen. De tweede gemeenschappelijke ruimte bevindt zich op het gelijkvloers en staat open voor verenigingen en bewoners uit de wijk.'

Joeri Alderweireld, een andere medebewoner die met zijn gezin vanaf de start deelnam aan het participatieproces van de cohousing, ziet een groeiende belangstelling vanuit de wijk. 'In de gemeenschappelijke

benedenruimte vinden verschillende activiteiten plaats, zoals de uitwisseling van zelf gekweekte planten, een vrouwengroep, muziek, yoga en naaicursussen.'

Net als Raison is Alderweireld na twee jaar eensluidend positief over de leef- en woonkwaliteit van de Tivoliwijk. 'De vele facetten van duurzaamheid bepalen de kwaliteit van het wonen. Het huishoudelijk afval bijvoorbeeld wordt niet in de appartement bijgehouden, maar in de publieke, afgesloten ondergrondse vuilniscontainers. Alle huishoudens, ook die van het cohousingproject, zijn voor hun verwarming aangesloten op een centraal warmtenet, de warmtekrachtcentrale levert naast warmte ook elektriciteit op.'

Inspirerende praktijken

Van Boeckel merkt op dat Tivoli niet alleen staat. 'Intussen heeft KAIROS in Anderlecht Novacity 1 opgeleverd, binnenkort Novacity 2. Het project Marchandise aan het Zuidstation is in uitvoering. Telkens hebben we hetzelfde woonconcept en duurzaamheidsmodel toegepast. Uit de ervaringen met Tivoli hebben we geleerd en lessen getrokken, bijvoorbeeld op het vlak van waterbeheer. In Tivoli wordt het regenwater op de daken gestockeerd en benut voor het onderhoud van de gemeenschappelijke delen van het appartementsblok en voor het sproeien van de gemeenschappelijke tuin. Het grijze water, afkomstig uit de badkamer, wordt gerecycleerd en gebruikt in de toiletten. Dat laatste liep in Tivoli niet gesmeerd. Inmiddels hebben we het systeem bijgesteld. In onze recente projecten zijn er ook laadpalen voor elektrische auto's. Bij het ontwerp van Tivoli was dit nog niet aan de orde. Het concept van duurzame wijken is volop in ontwikkeling.'

Volgens Heuts kan Tivoli andere steden en gemeenten inspireren. 'In Vlaanderen liggen er talrijke industriële sites braak. Sommige zijn zwaar aangetast door vroegere industriële activiteiten, zodat een structurele sanering van de bodem noodzakelijk is. Als we die sites een nieuwe invulling kunnen geven, hoeven we nauwelijks extra open ruimte voor woonuitbreiding aan te snijden. Ik ben hoopvol. Toen we in 2009 ons eerste boek over duurzame stedenbouw publiceerden, kwamen er uitsluitend buitenlandse voorbeelden in beeld. In ons nieuwste boek konden we goede praktijken uit eigen land beschrijven.'

BOUWWERK

Barokpaviljoen

GAASBEEK Laten we, in aanloop naar de langverwachte heropening van het Kasteel van Gaasbeek op 1 juli, alvast enkele *foliekes* doen. Het eeuwenoude kasteelpark van 49 ha was het speelterrein van de voormalige kasteelheren. De recent gerestaureerde parkgebouwen zijn unieke getuigen van hun artistieke bouwlust, aanzien en tijdgeest. In de 17e eeuw wilde Graaf René de Renesse zijn domein transformeren tot een barokpark. Aan de voet van het kasteel liet hij een luxueus paviljoen optrekken in barok, de nieuwe exuberante stijl die net uit Italië kwam overgewaaid. In dit ovale zomersalon kon hij zijn gasten vermaken en overtuigen van zijn exquisite, vernieuwende smaak. Het plafond in stucwerk, een mengsel van gips, marmerpoeder en lijmwater, is de absolute blikvanger. Er werd gekozen voor een zachte restauratie: maar liefst 15 oude verflagen werden minutieus verwijderd, verloren gegane delen werden niet gereconstrueerd. Het oorspronkelijke stucplafond met bloemen- en fruitguirlandes, maskers en mythologische figuren is uitbundig en weelderig. In dit sculpturaal stucwerk bevinden zich vijf taferelen in micromozaiëk, minuscule steentjes van orangerode keramiek, zwart marmer, groen mineraal, Delfts blauw,... die in het stuc gedrukt zijn. Uit wat overbleef, kunnen we afleiden dat ze het verhaal van de roekeloze Phaëton uit de Metamorfosen van Ovidius afbeelden. Phaëton, de zoon van de Zon, die de zonnwagen van zijn vader wil besturen, de teugels niet kan houden, de aarde in lichterlaaie zet en uiteindelijk neergebliksemd wordt door Jupiter. Als je goed kijkt, ontwaart je Phaëton die neerknielt voor de troon van zijn vader, en Jupiter met bliksemschicht. ●

TEKST & FOTO Tine De Wilde

KV Zuur geeft een *boest* aan het Nederlands

Meer dan een voetbalclub

De superdiversiteit in grote delen van de Vlaamse Rand bereikt ook de sportclubs. Het stelt hun interne samenhang en werking op de proef. KV Zuur uit Sint-Pieters-Leeuw zet in op taal- en sportstages voor spelers, lessen Nederlands voor trainers, conversatietafels voor ouders en heldere communicatie door het bestuur. Met dank aan het project *Boest je sportclub*.

TEKST Michaël Bellon – FOTO Filip Claessens

In de kantine en op de terreinen van voetbalclub KV Zuur in Sint-Pieters-Leeuw is er tijdens de krokusvakantie een grote bedrijvigheid. Een deel van de jonge voetballertjes krijgt taallessen in de cafetaria terwijl een andere groep training krijgt. Op het oefenterrein hoor je dat veel spelertjes thuis geen Nederlands spreken, maar op het terrein doen ze dat wel, net zoals de trainers. KV Zuur is ondertussen *meer dan een voetbalclub*. De club zet bewust in op initiatieven rond taal en sociale cohesie. Terwijl de soep voor het middageten opwarmt en het lokaal verkregen fruit voor het vieruurtje klaarstaat, praten we in de kantine met Nizar Ujayli en Tim Timmermans, sportclubondersteuners van *Boest je sportclub* bij vzw 'de Rand' en met Wouter De Craen, voetbalouder van vier zonen en bestuurslid van KV Zuur.

Taal- en voetbalstages

'Bij ons spelen zo'n driekwart spelers die van thuis uit anderstalig zijn; meestal ook met een migratieachtergrond. De meerderheid daarvan gaat wel in het Nederlands naar school', schetst Wouter De Craen de situatie. 'Die diversiteit is ook een realiteit in de buurt en kan een troef zijn voor de club, sportief en cultureel, maar het zet de werking van de club ook onder druk. Een aantal nieuwe mensen in het bestuur wilden via de sport aan verbinding en integratie doen. Daarom besloten we om onze voetbalstages om te vormen tot taal- en voetbalstages. Van de provincie Vlaams-Brabant kregen we een projectsubsidie om tien weken taal- en voetbalstages te organiseren. Een gewone voetbalstage is voor een club het beste recept om extra inkomsten te genereren, maar om voetbal

te combineren met gerichte taallessen aan kinderen van verschillende leeftijden en achtergronden moet je met meerdere kleine groepjes per begeleider kunnen werken. En dat kost geld. Zonder subsidies zou zo'n stage financieel niet haalbaar zijn. Nu kunnen deelnemers twee voetbaltrainingen per dag combineren met een twee lesuren taal. Voor de Nederlandstalige spelers hebben we een groep die een basis Frans krijgt. Leerkrachten van de wijksschool Sint-Lutgardis en het Sint-Niklaasinstituut, die aan de club zijn verbonden, geven de lessen. Dankzij de lokale Chiro zijn de spelers sinds dit seizoen ook een uur per dag spelenderwijs met taal bezig.'

Goed voor iedereen

De taal- en voetbalstages van KV Zuur zijn altijd volgeboekt, maar daar blijft het niet bij. De club maakte kennis met de actie *Boest je sportclub* van vzw 'de Rand' waarbij ze extra professionele ondersteuning op maat krijgt.

De Craen: 'We wilden ook iets voor onze coaches en ouders doen, want bij hen is de anderstaligheid vaak nog groter. Dankzij het pilootproject *Training geven in het Nederlands, hoe doe je dat?* van vzw 'de Rand' kunnen trainers op een laagdrempelig niveau Nederlands leren, gericht op hun functie van coach.' 'Nederlandstalige en tweetalige trainers begeleiden we zelf met workshops, observaties van trainingen en individuele besprekingen', vult Timmermans aan. 'We brengen de clubs ook in contact met

⌚ v.l.n.r.: Wouter De Craen, Tim Timmermans en Nizar Ujayli

FR Plus qu'un club de foot

La cantine et les terrains du club de KV Zuur à Sint-Pieters-Leeuw bourdonnent d'activité pendant les vacances de carnaval. Certains des jeunes footballeurs prennent des cours de langue à la cafétéria tandis qu'un autre groupe s'entraîne. Sur le terrain d'entraînement, on peut entendre que de nombreux joueurs ne parlent pas le néerlandais à la maison, mais sur le terrain, ils le parlent, tout comme les entraîneurs. Le KV Zuur consacre consciemment beaucoup d'efforts aux initiatives concernant la langue et la cohésion sociale. Cependant, travailler sur les dispositions linguistiques dans un club sportif prend du temps. Pour certains joueurs plus âgés, et leurs parents, il n'est pas évident d'utiliser systématiquement le néerlandais, mais presque tout le monde voit les avantages de ce projet linguistique. Cela va bien au-delà de la simple acquisition de la langue. En renforçant le tissu social au sein du club, tout le monde se sent plus impliqué.

partnerorganisaties, zoals bijvoorbeeld de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO), in dit geval CVO Crescendo, die in gesprek gaan om anderstalige trainers van de club een verkort NT2-taaltraject aan te bieden, toegespitst op sportwoordenschat en instructies geven.' De Craen: 'Voor de ouders zijn we dit seizoen met ondersteuning van vzw 'de Rand' met conversatietafels gestart.' Werken aan taalafspraken in een sportclub vergt tijd. Ze moeten zachtjes doorsijpelen in alle lagen van de club. Voor sommige oudere spelers en ouders is het niet evident om consequent het Nederlands te hanteren, maar nagenoeg iedereen ziet de voordelen van de taalprojecten van KV Zuun in. Het gaat veel verder dan louter taalverwerving, het zorgt ervoor dat het sociaal weefsel in de club wordt versterkt. De Craen: 'Spelers van verschillende leeftijden en taalachtergronden leren elkaar kennen, ouders ontmoeten elkaar, en bij een eefstijnt krijg je veel makkelijker hulp. Het gaat met vallen en opstaan, maar mensen voelen zich meer betrokken.'

Rol van lokale besturen

Dankzij deze totaalaanpak is KV Zuun een uithangbord geworden voor de actie *Boest je sportclub*. In totaal worden ondertussen 13 sportclubs uit één van de 19 gemeenten van de Rand ondersteund. Daar zijn omwille van de populariteit van de sport veel voetbalclubs bij, maar alle sportclubs komen in aanmerking.

Voor Nizar Ujayli en Tim Timmermans zijn ook de lokale besturen een aanspreekpunt. 'Sport als verbindende factor maakt dat een lokaal bestuur kan inzetten op de samenwerking van de sportdienst met de dienst integratie. Met de financiële middelen die eraan te pas komen, hoeven zij bijvoorbeeld niet in te boeten in de middelen voor sportinfrastructuur. We proberen sportclubs te ondersteunen met kwalitatieve partners en bouwen hun lokaal netwerk mee verder uit.'

Ujayli: 'De aanwezigheid van een *trekker*, zoals Wouter bij KV Zuun, is belangrijk. Met Boest kunnen wij helpen bij de opstart van een project of een evenement zoals een infodag, maar wij kunnen niet wekelijks aanwezig zijn. De club heeft dus zelf iemand nodig die de visie uitdraagt, liefst met de hulp van een netwerk. We werken wel op het tempo en op maat van de clubs. Ook als het trager gaat, blijven we ondersteuning bieden. Sportclubs die geen specifiek traject met ons doorlopen, kunnen voor allerlei tips terecht op onze website.' ●

Schilderen met woorden

'Oorlog en terpentijn van Stefan Hertmans.' Mirani Steenhorst uit Dilbeek aarzelt geen moment over haar boekentip. 'Het is bij uitstek het mooiste, gruwelijkste en indringendste boek dat ik de laatste jaren las.'

TEKST Ines Minten - FOTO Filip Claessens

Bij een bezoek aan de begraafplaatsen van Tyne Cot in Passendale en die rond Ieper, enkele jaren terug, was ik enorm aangedaan door al die verloren jonge levens. Zo onbegrijpelijk!' vindt Mirani Steenhorst. 'Kort nadien kreeg ik *Oorlog en terpentijn* voor mijn verjaardag. Ik heb het in één ruk uitgelezen, ik kon gewoon niet stoppen.' De afschuwelijke oorlogstaferelen uit de roman raakten haar diep. 'En dan de mengeling van de gruwel met het persoonlijke verhaal van Hertmans' grootvader, zijn passie voor schilderen, het verlies van zijn eerste liefde en het complexe huwelijk dat daarop volgt: die uitersten komen op zo'n natuurlijke manier samen.'

Gruwel en schoonheid

Voor ons gesprek herlas ze het boek. En opnieuw vielen haar ook de prachtige zinnen en woorden op waarmee de auteur zijn verhaal vertelt. 'Ik lees heel veel en toch gebruikt Hertmans woorden die ik eerder niet kende. Heerlijk om er zoveel nieuws in te ontdekken. Dat samengaan van die schitterende stijl met het dubbele verhaal boeit me ongelooflijk.' Het is *schilderen met woorden*, besluiten we. Steenhorst haalt Hertmans' beschrijvingen van de natuur bij de loopgraven aan als voorbeeld. 'Dat contrast tussen oorlog en schoonheid maakt het boek verteerbaar. Mocht het enkel over geweld zijn gegaan,

had ik het weg moeten leggen. Nu kom je vanuit de loopgraven bij de bloeiende natuur, die toch wat leed kan helen.'

Persoonlijk en universeel

Hertmans haalde de inspiratie voor *Oorlog en terpentijn* uit de schriftjes met memoires van zijn grootvader. 'Die autobiografische toets maakt het verhaal tegelijk persoonlijk en universeel', vindt Mirani. Zo beschrijft de auteur hoe hij als jonge snaak het horloge van zijn grootvader cadeau krijgt en meteen op de grond kapot laat vallen. Pas veel later begrijpt hij de enorme emotionele waarde die het object voor de oudere man had.

'Iedereen heeft wel zulke herinneringen aan de eigen grootouders: je krijgt iets waardevols en gaat er achteloos mee om, omdat je de betekenis ervan nog niet begrijpt. En wanneer het te laat is, krijg je natuurlijk spijt.'

'Wat een cadeau ook voor Hertmans' kinderen en kleinkinderen dat ze hun familiegeschiedenis zo overgeleverd krijgen.' Steenhorst kan ervan meespreken. De herinneringen van haar Nederlandse moeder aan de Amsterdamse hongerwinter van 1945 gaf de familie uit in eigen beheer. 'Het was puur bedoeld voor de familie en enkele naasten, maar het heeft veel teweeggebracht. Mijn moeder sprak wel eens in algemene termen over de oorlog. We wisten dat ze als kind honger had geleden en om die reden altijd een goed gevulde voorraadkast wilde. Maar in haar boekje zien we de oorlog door haar kinderogen. Ze schrijft bijvoorbeeld over het contact met Duitse soldaten die de kinderen af en toe een stuk chocola of een boterham toestopten omdat ze zagen dat ze honger hadden. Daaruit besloot ze dat oorlog niet zomaar een kwestie is van goed tegen slecht, maar dat je goed en kwaad aan beide zijden vindt. Dat komt in het boek van Hertmans ook mooi tot uiting.' ●

📍 Tine Debosscher

Graffiti en street art in Brussel

Van het cachot naar de kluis

Brussel is een grote openluchtexpo van straatkunst, gaande van kleine, illegale tags tot imposante, gesubsidieerde muurschilderingen. De gaanderij langs het kanaal Brussel-Charleroi is de grootste publieke galerij van straatkunst. Street art krijgt een prominente plaats in de stad.

TEKST Gerard Hautekeur – FOTO Filip Claessens

Tijdens onze rondleiding van Molenbeek naar de Vismarkt heeft historica Tine Debosscher van gidsorganisatie Brukselbinnenstebuiten het over diverse creatieve vormen van straatkunst: tags, stickers, de eerder provocatieve graffitiwerken, de meer esthetische muurschilderingen, de exclusieve street art voor galerijhouders.

Communicatie met de spuitbus

‘Tegenwoordig zetten steden street art in ter promotie van hun stad. Het markantste voorbeeld is Oostende, dat jaarlijks het Crystal Ship Festival organiseert en de beste binnen- en buitenlandse artiesten aantrekt. Ook Brussel ziet in street art een middel van city marketing. Het moet de stad een cool,

jong en dynamisch imago geven. Ooit was het anders’, schetst Debosscher.

‘Eind jaren 90 wil de toenmalige burgemeester van Brussel, François-Xavier de Donnea (MR), graffiti uitroeien. Hij laat jongeren, die op heterdaad worden betrapt bij het spuiten van tags, in de gevangenis opsluiten. De goegemeente stelt graffiti gelijk met vandalisme en associeert het met crimineel gedrag. Dat staat in schril contrast met de Brusselse jeugd- en cultuurhuizen die workshops over graffiti organiseren en zo contact leggen met jongeren die moeilijk te bereiken zijn.’

Volgens Brukselbinnenstebuiten kun je het fenomeen niet los zien van de politieke en maatschappelijke context. ‘In de jaren 90 kent Brussel een hoge stadsvlucht, een alarmerende terugloop van de bevolking, verloederde achterstandswijken, uitgezaaide stadskankers en een torenhoge werkloosheid. Voor jongeren is er weinig perspectief, zeker voor jongeren met een korte schoolopleiding of migratieachtergrond.’

‘Geïnspireerd door de hiphop en de jongerencultuur uit New York en Philadelphia, gebruiken jongeren de spuitbus om met elkaar in de publieke ruimte te communiceren via woorden en tekeningen. Die onderlinge communicatie is meestal onbegrijpelijk voor de buitenwereld. Het *bekladden* van leegstaande panden is niet enkel een uiting van frustratie, het is ook een aanklacht tegen de verwaarlozing van hun wijk of de bouw van grote prestigeprojecten die hen dreigen te verdringen. Ze maken een statement: de stad is ook van hen.’

Gewenst en ongewenst

‘Met de eeuwwisseling en de opkomst van internet krijgen jongeren inspiratie uit de hele wereld en ontdekken ze ook de esthetische muurschilderingen. Gaandeweg wijzigt het profiel van de straatkunstenaars, die de *job* niet langer alleen op straat hebben geleerd maar ook aan een kunstschool of academie. Sommige artiesten blijven op twee fronten actief. De stad maakt onderscheid tussen gewenste en ongewenste straatkunst. In de toeristische zone van de Grote Markt tot aan de Vismarkt worden alle tags onmiddellijk verwijderd. Op sommige muren zie je nadien nog de sporen of *fantomen* van de chemische verwijdering. Taggers die door de politie worden betrapt, moeten een gas-boete betalen of een

taakstraf uitvoeren, waarbij ze samen met een schoonmaakploeg tags moeten helpen verwijderen.'

Debosscher merkt op dat het onderscheid tussen gewenst en ongewenst niet altijd even duidelijk is. Zo komen er op het officiële street art parcours van de stad Brussel niet alleen de toegelaten en gesubsidieerde, maar ook illegale werken voor. Het frappantste voorbeeld zijn de werken van de Parijse graffiti kunstenaar BONOM, alias Vincent Glowinski. Zijn muurschildering op een hoge zijgevel aan het kanaal veroorzaakte veel ophef. Je ziet een hand die het hoofd van een man tegen de grond drukt en een andere hand met een mes in de aanslag. De schildering werd eerst afgedaan als een provocatie en een ophemeling van terreur tot iemand het verband legt met een klassiek meesterwerk van Caravaggio waarop hij Abraham uitbeeldt die op vraag van Jahweh op het punt staat zijn zoon Isaac te offeren. Op de valreep stuurt Jahweh een engel die Abraham opdraagt niet zijn zoon maar een

“**Street art wordt gebruikt als city marketing. Het moet de stad een cool, jong en dynamisch imago geven. Ooit was het anders.**

ram te slachten. Op het muurschilderij van BONOM zie je een derde hand die de arm van de messentrekker tegenhoudt. Op slag werd zijn illegale mural een iconisch kunstwerk met de boodschap dat niemand voor zijn geloof hoeft te sterven.'

'Al even illustratief is het project van de Molenbeekse straatkunstenaar Antoine Caramalli. Na de aanslagen van 2016 ziet hij tv-reportages over zijn gemeente waarin hij zich helemaal niet herkent. Hij fotografeert de verbijsterde gezichten van zijn medebewoners die met al even groot ongeloof naar de tv-beelden kijken. Vervolgens maakt hij hun gezichten anoniem en print ze op affiches die hij zonder toestemming in de kanaalbuurt ophangt. Het toenmalige gemeentebestuur van Molenbeek vraagt Caramalli om meer gezichten te fotograferen en een gevarieerder publiek te tonen. De affiches met *Les spectateurs du Big Molenbeek Show* prijken nu aan het kanaal als een soort welkomstcomité voor de bezoekers aan Molenbeek. Hier zie je hoe

een gemeente illegale straatkunst omarmt en er op een positieve manier mee omgaat', aldus Debosscher.

Reuzen van Anderlecht

De stad Brussel voorziet in een aantal *gedoogzones* om de eruptie van graffiti en street art te kanaliseren. Zo is er de lange gaanderij aan het kanaal vanaf de Saintelettesquare tot voorbij de oude brouwerij Belle-Vue. Op die kilometerlange muur krijgen graffiti kunstenaars carte blanche. 'Die muur is een soort van kladschrift van graffiti kunst die continu van uitzicht verandert.'

Een andere free zone die tot de verbeelding spreekt, is de locatie van de steunpijlers onder de Ring ter hoogte van de Marius Renardlaan in Anderlecht. Het staat bekend als de *Reuzen van Anderlecht* en is een verwezenlijking van de vzw Urbana die een vijftiental graffiti kunstenaars samenbracht om de hoge pijlers te beschilderen. Ze creëerden reuzenportretten van grote Brusselaars zoals bijvoorbeeld Stromae. Verschillende toonaangevende kunstenaars hebben er werken uitgevoerd, waaronder DZIA, Steve Locatelli en Solo Cink. In het gespecialiseerde tijdschrift VIZION staan de Reuzen van Anderlecht afgebeeld. 'Het jaarlijkse tijdschrift over street art ligt nu in menig huiskamer op de salontafel', zegt Debosscher ironisch.

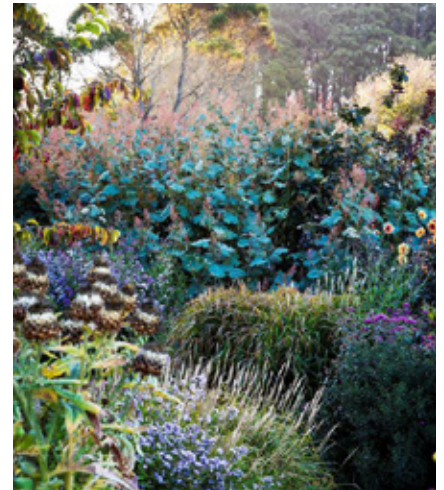
Een nieuwe investering

'De toenemende commercialisering van street art vind je terug in verschillende sectoren, zoals de mode en design. Tegenwoordig zijn er zelfs producties van street art die nooit het straatlicht zien maar rechtstreeks naar privé-galerijen gaan of meteen in een kluis van een investeerder verdwijnen. Het is de nieuwste fase in de evolutie van de straatkunst: vanaf de tag vanuit een protest- en tegenbeweging naar de verburgerlijking, de city marketing en de commercialisering.'

Bruxelbinnenstebuiten focust op het fenomeen van straatkunst in het kader van stedelijkheid en stadsontwikkeling. Naast de thematische wandelingen organiseert ze ook wijkverkenningen. In de coronaperiode heeft ze een doe-het-zelf wandeling over street art uitgestippeld van het Noordstation tot aan de Kapellekerk. ●

www.brukselbinnenstebuiten.be

MIDDENIN

Tuin vol leven

In februari verscheen een interessant boek dat duidelijk maakt hoe belangrijk tuinen zijn voor het behoud van onze biodiversiteit. Daarmee gaat het niet zo goed, zoals we allemaal weten. Het boek *Mijn 1.000 soortentuin* van Luc Hoogenstein geeft ons terug hoop. Het toont aan dat in een kleine tuin achter een rijhuis in Utrecht meer dan 1.500 soorten voorkomen; planten, dieren, schimmels, ... inbegrepen. Dit goed gedocumenteerd naslagwerk laat zien dat je in een natuurlijke tuin zoveel soorten kunt aantrekken.

Als je weet dat ze allemaal gevonden zijn tussen 1 januari en 31 december 2021 besef je dat er vast nog heel wat meer moeten zitten omdat de aan- en afvoer van soorten redelijk dynamisch gebeurt. Veel hangt af van de ligging van de tuin, en van het seizoen natuurlijk. 2021 was behoorlijk nat, dus bij beter weer zullen vast nog meer soorten komen aanwaaien en -kruipen.

Dit is geen wondertuin, maar eerder een-tje die zo bij jou aan het huis kan liggen. Het maakt duidelijk dat heel wat tuinen, hoe klein ook, veel natuurpotentieel hebben. Zonder of met een klein gazon, een bloemenweide, wat bomen en struiken als je er de plaats voor hebt, en natuurlijk de obligate pool of natuurlijke vijver, spring je al heel ver. Voordeel: je kunt dat allemaal makkelijk zelf realiseren. De plaatselijke natuur krijgt er een echte boost van.

Het boek van Hoogenstein geeft je hiervoor zeker inspiratie. Volgend voorjaar ligt er een opvolger in de boekhandel met alle tips & tricks die je kunnen helpen om een tuin zo natuurlijk mogelijk in te richten, zonder dat het een woestijn of natuurgebied wordt. De wereld zal er meteen anders uitzien. Hoe? Dat lees je in dit boek. ●

TEKST Herman Dierickx - FOTO Claire Takacs

📖 *Mijn 1.000 soortentuin*, Luc Hoogenstein, Noordboek Natuur, 208 blz., 24,90 euro.

Stef Lernous over Glitch

‘Betekenis geven met de brokstukken die ik krijg’

Zijn we in het voorportaal van de hel? In een unheimlich parallel universum? Of zitten we vast in een haperende videogame? Het Mechelse theatergezelschap Abattoir Fermé speelt wel vaker met alternatieve werelden die wat op de onze lijken. ‘Glitch is een hyperprojectie: vijf verschillende gruwelijke realiteiten, die op een manier toch in elkaar haken.’

TEKST Ines Minten – FOTO Stef Lernous

👤 Stef Lernous

Glitch (Engels voor storing of hapering) presenteert vijf scènes na elkaar: monologen en quasi-dialogen met meer of minder woorden, tegen een nachtmerrie-achtige achtergrond. Vijf personages met weinig hoop en nog minder onderlinge connectie in een wereld vol haperingen en scheuren. Aan jou om jezelf erin te herkennen of niet.

‘Glitch was de eerste Abattoir-voorstelling na covid. Er was heel wat gebeurd in die periode, niet enkel de pandemie, ook bijvoorbeeld het presidentschap van Donald Trump, dat een nieuwe kijk op de realiteit en de waarheid heeft gebracht.’ Fake news, alternatieve feiten, de waarheid is niet de waarheid... Doe daarbij de opkomst van *virtual reality* en artificiële intelligentie en de voedingsbodem voor een wel erg beklemmende werkelijkheidservaring is klaar. Glitch laat zijn wortels er breed en vet in groeien. ‘Ik kijk om me heen, lees veel en voel dat er dingen verschuiven, maar ik kan ze niet onder woorden brengen zoals een wetenschapper of journalist’, legt regisseur Stef Lernous uit. ‘Ik geef al wat ik van de wereld meepik op mijn eigen manier betekenis. Dat is wat theater en kunst doen: betekenis creëren met de brokstukken die je van buitenaf krijgt.’

Eigenlijk duidt de regisseur zijn eigen

voorstellingen niet graag. Hoewel hij zelf per scène een specifieke betekenis voor ogen heeft, wil hij het publiek vooral zijn eigen interpretatie gunnen. Zo gaat de woordeloze, zoekende monoloog van Tania Van der Sanden voor hem over dementie. ‘Die betekenis komt rechtstreeks van mijn eigen moeder, die aan het dementeren is. Zie je: het komt allemaal ergens vandaan, maar voor jou mag het iets helemaal anders oproepen. Als regisseur zoek ik manieren om mijn voorstellingen zo goed mogelijk met het publiek te laten communiceren. Glitch is een beetje verraderlijk op dat vlak, omdat ik er erg rigoureuze keuzes heb gemaakt.’ En dus verwacht de regisseur ook onverbidelijke reacties van de toeschouwer. ‘*You love it or you hate it*. Volgens mij is er geen middenweg bij deze voorstelling. Maar dat is oké, ik hou daar eigenlijk wel van.’

Elk zijn realiteit

De realiteit muteert zienderogen, vindt Stef Lernous. ‘Iedereen lijkt vandaag recht te hebben op zijn eigen realiteit. Ik vind dat een heel Amerikaanse gedachte. Ik was altijd al een grote fan van Los Angeles, en daar leeft dat idee al langer: hoe jij vindt dat de realiteit in elkaar zit, zo is het ook. Er is almaar minder

bereidwilligheid om het anders te zien. De laatste jaren is dat recht op een eigen realiteit alleen maar fanatieker geworden. Ik zie het nu ook vaker bij mensen om me heen. Terwijl in mijn ogen de realiteit net is wat je er samen van maakt. Maar als dan plots iedereen zijn eigen *juiste kijk* op de werkelijkheid heeft, hou je niet veel gemeenschappelijks meer over. Alles wordt fragmentarischer. Dat reflecteert zich ook in de voorstelling: de vijf personages hebben elk hun eigen realiteit.

Zo is er de ‘dialogo’ tussen de personages van Tine Van den Wyngaert en Steve Geerts, waarin hij niet aan het woord komt. Zij vertelt hem hoe ze de werkelijkheid in pacht heeft en hij moet daar maar mee om zien te gaan. Ik hou van u, zegt het personage herhaaldelijk. En, ik weet, gij van mij.’ Nooit eerder klonken zulke woorden zo bedreigend.

Sinds de creatie van Glitch heeft de actualiteit zulke lagen extra aangedikt. ‘Heel gek’, vindt Lernous. Al van bij de eerste repetitiedagen zat er een vleugje *gaming* en *virtual reality* in de voorstelling. De personages konden zo uit een computerspel weggelopen zijn, wat de vraag naar wat echt is en wat niet accentueerde. ‘Nu word je om de oren geslagen met artificiële intelligentie.’ Hij verwijst naar Kevin Roose, technologiejournalist

Als het publiek de partituur tekent

voor The New York Times, die slapeloze nachten overhield aan een test van de vernieuwde zoekrobot Bing, die AI gebruikt. Op een gegeven moment beweerde de chatbot romantische gevoelens te hebben voor de journalist en spoorde de machine hem zelfs aan om zijn vrouw te verlaten. Lernous zag zijn eigen fictieve dialogen opeens werkelijkheid worden. Nee, visionair wil hij zichzelf niet noemen. 'Maar als je fictie schrijft die geworteld is in de realiteit is de kans groot dat ze zich op een gegeven moment zal manifesteren.'

Het plezierige toeval

Nog een ding wil Lernous kwijt over Glitch. 'Eerst had ik een totaal andere voorstelling in gedachten.' Er lag een tekst klaar over een stel duivels op zoek naar de kern van het mens-zijn. 'Ik had hem volledig in jamben geschreven. En die arme Tania Van der Sanden had er al 20 bladzijden van uit het hoofd geleerd', lacht de regisseur. 'Maar tijdens de eerste repetitie zei Chiel Van Berkel opeens iets onnozels met een heel gek stemmetje. Het was een detail, maar het bleef hangen. De volgende ochtend zei ik: *Jongens, smijt de tekst overboord, ik heb iets nieuws in gedachten.*' Het is niet de eerste keer dat Lernous ingaat op impulsen van het moment. 'Dat plezierige per ongeluk is waar ik van hou. Opeens gebeurt er iets dat je interessanter vindt dan waar je mee bezig was; in dit geval letterlijk een stemmetje dat bleef hangen, als een letterlijke glitch in het maakproces. Ik geloof in dat toeval. Soms denk ik erover om repetities speciaal zo in te richten opdat er meer plezierig toeval kan ontstaan. Kun je überhaupt toeval laten ontstaan? Ik weet het niet, maar ik vind het een interessante vraag.' •

DO – 6 APR – 20.15

Glitch

Abattoir Fermé

Alseberg, CC de Meent,

02 359 16 00

Ze spelen spontaan een soundtrack bij de tekeningen van het publiek, want complexe muziek in een speelse omgeving verteerbaar maken, is de drijfveer van Drawing Basses, een trio rond contrabassist Kristof Roseeuw.

TEKST Tom Peeters – FOTO Filip Claessens

Visuele partituren zijn niet zo ongewoon in de hedendaagse muziek. In de jaren 1960 waren ze een manier om uitvoerders meer vrijheid te geven en de band tussen spelers en publiek te versterken. Maar wat Kristof Roseeuw en zijn compagnons doen met Drawing Basses gaat toch nog een stapje verder. De drie muzikanten, met naast Roseeuw ook zijn echtgenote Yannick Peeters op contrabas en, bij het concert in Kraainem, trompettist Bart Maris spelen een volledig concert gebaseerd op de tekeningen die het publiek maakt. Hoe diverser de tekeningen, hoe meer richtingen de muziek uitgaat.

'Het is heel plezierig om te doen', zegt Roseeuw. 'De rechtstreekse dialoog met het publiek maakt het elke keer opnieuw de moeite. Achteraf krijgen we ook vaak te horen dat we precies gespeeld hebben wat de tekenaars in gedachten hadden. Dat komt natuurlijk door onze ervaring en enkele goede afspraken. Bij aanvang maken we duidelijk dat wij allemaal, muzikanten en concertgangers, gebaat zijn bij zo divers mogelijke tekeningen.'

Breder dan bas

Roseeuw is als programmator van het Gentse muziekcentrum De Bijloke en het tweejaarlijkse Ear To The Ground vertrouwd met het bevattelijk maken van avontuurlijke muziek. 'Eenzijds spoorde vzw Drawing Days ons aan om mensen aan het tekenen te zetten. Anderzijds was er mijn eigen ervaring met Bassss, een baskwintet dat contrabassisten uit verschillende stijlen verenigde, en Fundament,

het grotere ensemble van contrabassist en beeldend kunstenaar Peter Jacquemyn.'

'Eigenlijk was het al van in het begin mijn bedoeling om uit een grotere poule van muzikanten te kunnen putten. Dat houdt alles fris. Op een bepaald moment zijn we dan ook met Joachim Badenhorst en Bart Maris beginnen werken, twee blazers die onze klankkleur enorm verrijken, maar die ook op een heel andere manier met improvisatie omgaan.' Dat de titel de lading niet helemaal meer dekt, vindt Roseeuw minder belangrijk. 'Joachim brengt sowieso zijn basklarinet mee en Bart een tuba. Los daarvan zijn we beginnen verbreden. Ik breng een zingende zaag, een altviool en percussie mee, Joachim zingt en speelt synthesizer, en ook Bart sleept een heel arsenaal instrumenten mee.'

Toekomstpotentieel

In de toekomst wil Roseeuw zijn concept verfijnen en evolueren naar een live-tentoonstelling. 'Vorige zomer zijn we in De Bijloke beginnen experimenteren met digitale schermen. Nu hangen we de tekeningen op aan een wasdraad of liggen ze gewoon voor ons, maar projecteren op een flatscreen bleek een meerwaarde. Op termijn zou ik de tekeningen willen projecteren op een groot laken en werken met iPads, zodat we ook tijdens het tekenen zelf muzikaal kunnen ingrijpen.' Zo ontwaart zich een enorm potentieel voor een vorm van spontane muziekmakerij die in oorsprong al heel laagdrempelig was. 'Onze enige restrictie is dat het publiek voldoende bewegingsruimte moet hebben. Bepaalde lijnen en kleuren kan onze muziek beïnvloeden. Het liefst laten we het kind bij het publiek naar boven komen. Aan de verrukking bij de tekenaar zien wij ook meteen wiens tekening aan de beurt is.' •

ZA – 29 APR – 13.00 EN 20.00

Drawing Basses

Kristof Roseeuw, Yannick Peeters

& Bart Maris

Kraainem, GC de Lijsterbes, 02 721 28 06

De mensen die onze winkelkarren vullen

In de reeks Randlabeur houden we de economie in onze regio tegen het licht. Deze keer nemen we een kijkje achter de schermen van de supermarkt. Want al die rekken in de talloze winkels constant gevuld houden, vergt een gigantische logistieke organisatie. Een blik in een geoliede machine, die we normaal niet te zien krijgen.

TEKST Jan Haeverans - FOTO Filip Claessens

We stellen er ons nauwelijks vragen bij als we in de supermarkt onze winkelkar vullen, maar hoe zorgen ze er eigenlijk voor dat die rekken nooit leeg geraken? Dat die constante stroom aan producten die via de kassa de winkel verlaat aan de andere kant bijna onzichtbaar weer wordt aangevuld. Die taak gebeurt via gigantische distributiecentra (DC's). Omdat de Rand een dichtbevolkte regio is in de buurt van de hoofdstad liggen er heel wat van die distributiecentra in onze buurt. Zo heeft Delhaize een distributiecentrum in Zellik, Aldi een in Zemst. Wij bezochten het distributiecentrum van Colruyt in Halle.

Ieder zijn eigen systeem

'Van hieruit bevoorraden we onze winkels in het hele land', zegt Jurgen Vervecken, afdelingshoofd logistiek. 'Dit is ons grootste DC, van waaruit we vooral groenten en fruit, verse producten, diepvriesproducten en droge voeding verdelen. We hebben ook nog DC's in Ollignies en Ghislenghien, die zich toeleggen op andere producten.

Halle is het grootste. Het gebouw heeft een oppervlakte van ongeveer 110.000 m², er worden dagelijks 500.000 à 600.000 colli's of dozen verwerkt. Per dag komen hier zo'n 300 vrachtwagens leveren.'

Wat meteen opvalt, is dat elke supermarktketen zijn eigen vorm van organiseren hanteert. Zo laat Aldi per e-mail weten dat zij niet met landelijke maar met regionale distributiecentra werken. Dat van Zemst, ongeveer 40.000 m² groot, bevoorraadt 65 Aldi-winkels in en rond Brussel, Vlaams-Brabant en enkele Antwerpse gemeenten in de buurt. Het verwerkt wekelijks 10.000 paletten die met 34 vrachtwagens worden verdeeld.

Strakke regie

Het zijn cijfers die misschien wat abstract blijven tot je zelf in zo'n distributiecentrum staat. Bij Colruyt word ik rondgeleid door dienstchef Cedric Nevens. We staan in een enorme hal met aan één kant veertig laadkades. Dit is het *receptieplein*, waar enerzijds goederen aankomen en anderzijds

de verzendingen voor de winkels klaargezet worden voor transport. Onophoudelijk en kriskras door elkaar snellen hier *transpalletten* rond, wagentjes die het midden houden tussen een heftruck en een transportkarretje van een luchthaven. Om een en ander veilig te doen verlopen, gelden hier strikte verkeersregels, waar iedereen zich nauwgezet aan houdt. Het gaat er hier gedisciplineerder en hoffelijker aan toe dan in het verkeer op de straat.

De bestuurders van de transpalletten dragen een oortje waarmee ze hun instructies krijgen van een computerstem. Zo weten ze welke producten waar moeten worden opgepikt. Het is allemaal strak geregisseerd. 'We willen de vrachtwagens zo optimaal mogelijk laden zodat we zo weinig mogelijk lucht vervoeren', legde Vervecken me vooraf uit. Nevens wijst me op de grote frigoboxen. 'We willen geen aparte koelwagens laten rondrijden. Dankzij deze koelboxen kunnen

“Distributie is een complex proces waarbij elke schakel belangrijk is.

we de diepvriesproducten met de gewone vrachtwagens meegeven. De wanden ervan zijn gevuld met *liquid ice*, waardoor ze ongeveer 48 uur voldoende koud blijven.'

Een aansluitende hal is zo mogelijk nog groter dan de eerste. Ze is helemaal gevuld met rekken die naar mijn schatting zo'n acht à tien meter hoog reiken. Een heftruckchauffeur is bezig een pallet de hoogte in te plaatsen. Hij krijgt zijn instructies op een scherm. 'Groenten en fruit die hier binnenkomen, moeten nog dezelfde dag op transport naar de winkels', legt Nevens uit. 'Straks zal hij dat pallet weer naar beneden halen en op de grond zetten, zodat de bestuurders van de transpalletten er hun bestellingen uit kunnen halen.'

Distributie is complex

Hoe intrigerend de complexe activiteit van al die mensen tussen de metershoge rekken oogt, gedirigeerd met bijna choreografische precisie, het neusje van de zalm in dit DC is toch een machine. De *orderpicker* is

DE Die Menschen, die unsere Einkaufswagen füllen

In der Reihe Randlabeur werfen wir einen Blick auf die Wirtschaft unserer Region. Diesmal werfen wir einen Blick hinter die Kulissen des Supermarktes. Denn um die Regale in den zahllosen Geschäften ständig zu füllen, bedarf es einer gigantischen logistischen Organisation. Wir durften einen Blick in die gut geölte Maschine werfen, die wir normalerweise nicht zu sehen bekommen. Da die Rand ein dicht besiedeltes Gebiet in der Nähe der Hauptstadt ist, befinden sich eine ganze Reihe dieser Distributionszentren in unserer Umgebung. Delhaize hat beispielsweise ein Logistikzentrum in Zellik, Aldi eines in Zemst. Wir haben das Distributionszentrum von Colruyt in Halle besucht. Das Gebäude hat eine Fläche von etwa 110.000 m², täglich werden dort 500.000 bis 600.000 Pakete oder Kartons verarbeitet. Etwa 300 Lastwagen fahren dort jeden Tag zur Lieferung vor. Die Distribution ist ein komplexer Prozess, bei dem jedes Glied wichtig ist.

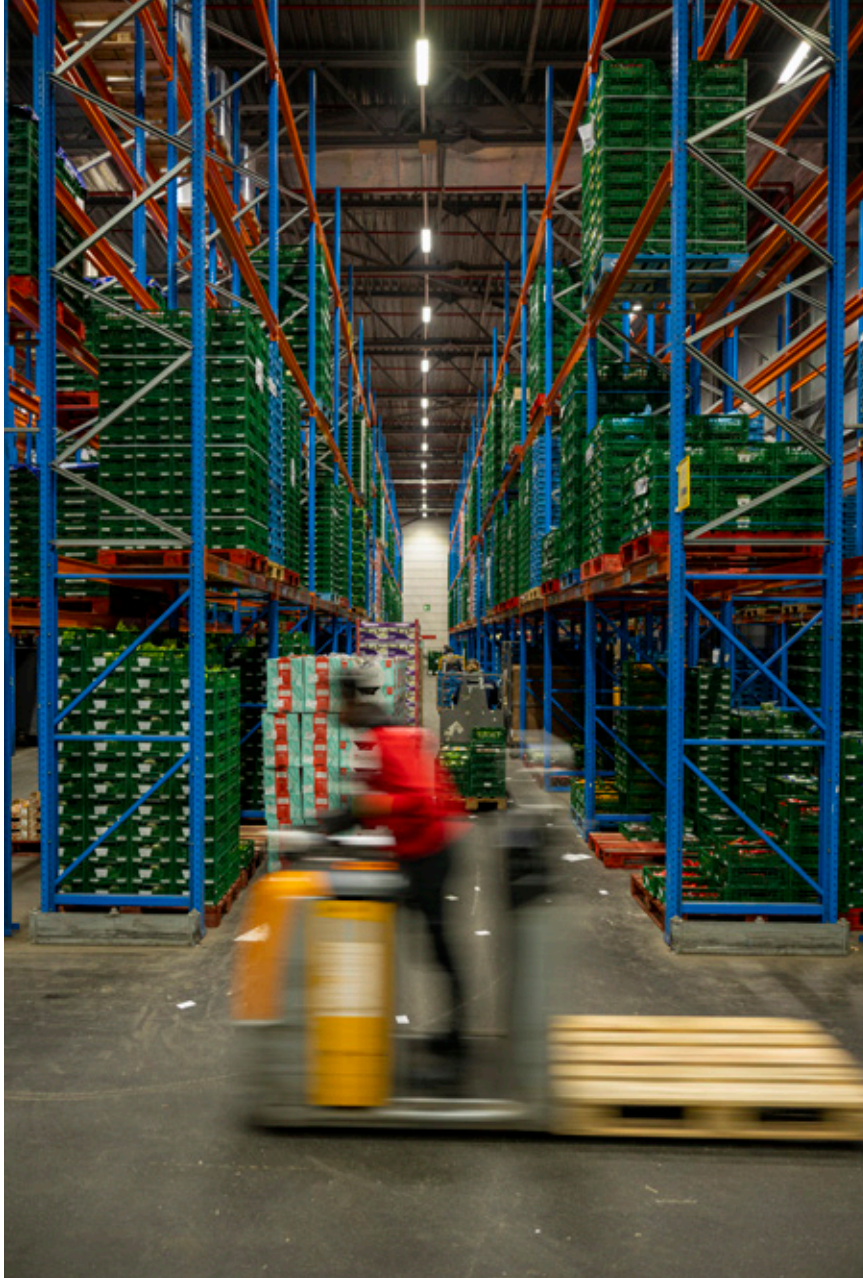
een – hoe kan het ook anders – gigantisch apparaat dat volledig automatisch bestellingen van groenten en fruit voor de winkels klaar maakt. Aan de ene kant worden palletten in de machine gezet, waar ze vervolgens opgedeeld worden in verschillende torentjes van kratten, die dan naar een van de zes verschillende *kamers* worden gestuurd. Van bovenaf zien we hoe robotarmen daar, als uit eigen beweging, kratten selecteren en ze samenbrengen op een centrale lopende band, van waar de bestellingen de machine uit rollen. Het hele proces wordt overzien door welgeteld één persoon, die vooral in het oog moet houden dat er niets fout loopt.

In de ruimte die we vervolgens bezoeken, zijn mensen met dikke pakken en handschoenen vriesboxen aan het vullen. Het is er koud, maar doenbaar. Een stevige deur leidt naar een grote hal waar het pas echt brutaal koud is. Zo koud dat mijn pen dienst weigert. Ik kan nog net de temperatuur in mijn notitieboekje krassen: -26°C. En ook hier zijn mensen aan het werk tussen de metershoge rekken met diepvriesproducten. Hoewel dik ingeduffeld moeten ze regelmatig pauzeren in een aangrenzend lokaal om even op te warmen. Ik heb bewondering voor deze mensen, die zelfs op de heetste zomerdagen deze bijtende koude in gaan.

‘Distributie is een complex proces waarbij elke schakel belangrijk is’, had Vervecken me vooraf uitgelegd. Dat begrijp ik nu veel beter. ‘Er hoeft maar ergens één ding fout te lopen en de producten geraken niet meer op tijd in de winkel. Het wordt nog complexer doordat er verschillende automatisaties zijn. Mensen kun je in geval van problemen makkelijker aansturen dan machines.’ Al is de menselijke puzzel ook niet eenvoudig. Vervecken: ‘Er werken hier 1.800 mensen van vijftig verschillende nationaliteiten.’ Ter vergelijking: in het DC van Aldi in Zemst, dat weliswaar een veel kleiner gebied bedient, werken zo’n 150 mensen.

Steeds duurzamer

Wat met de milieu-impact van al die activiteiten? Wat gebeurt er om ze duurzamer te maken? ‘Als discounter willen we zo zuinig en efficiënt mogelijk te werk gaan’, leggen ze bij Aldi uit. ‘Dankzij onze decentrale

📍 Distributiecentrum Colruyt (Halle)

werking leggen onze vrachtwagens kortere afstanden af en besparen zo in totaal maar liefst 50% op diesel en de bijbehorende CO₂-uitstoot.’ Ook zetten ze bij Aldi in op energiebesparing en -opwekking. ‘Het volledige dak van het distributiecentrum in Zemst is uitgerust met zo’n 7.400 zonnepanelen. Al onze distributiecentra zijn voorzien van ledverlichting en we streven naar een optimale isolatie van onze gebouwen. Daarnaast worden reststromen gesorteerd en gerecycleerd.’ Ook voor geluids- en verkeersoverlast worden inspanningen gedaan. ‘Alle vrachtwagens zijn sinds 2014 PIEK-gecertificeerd, ze voldoen aan een maximum geluidsnorm. Op die manier is er bij levering geen geluidsoverlast voor de buurt. In de regio van Zemst en Brussel kiezen we voor aangepaste trucks met kortere opleggers om veilig en vlotter te kunnen manoeuvreren in het stadscentrum.’

Een minstens even ambitieus verhaal klinkt er bij Colruyt. Vervecken: ‘Op milieugebied zijn wij altijd een voortrekker geweest, dat zit in ons DNA. Bijvoorbeeld met onze *liquid*

ice-karren, waardoor we geen hele oplegger hoeven te koelen, maar enkel de drager waarin de diepvriesproducten en de verse producten zitten. Onze ambitie is ook om alle intern transport CO₂-vrij te maken. Zo hebben we een eigen tankstation met groene waterstof, die we zelf produceren met elektriciteit van onze windturbines. Een deel van onze vloot transpalletten rijdt daar mee. We experimenteren ook met een elektrische vrachtwagens en stimuleren externe partners om hun transport te verduurzamen. Daarnaast hebben we een eigen waterzuiveringssysteem en een regenwaterbuffer aangelegd om minder afhankelijk te zijn van stadswater. Voor ons restafval behielden we dit jaar een recycling rate van maar liefst 85,54%.’ •

RandKrant stelde ook Delhaize een aantal vragen, maar hun reactie bereikte ons te laat om in het artikel te verwerken. Carrefour en Lidl hebben geen distributiecentra in de Rand of net daarbuiten. Carrefour plant er wel een in Kampenhout.

PODIUM

THEATER

ZA - 1 APR - 20.30

Eén of andere Rus

Arsenaal

Grimbergen, CC Strombeek,
02 263 03 43

DO - 6 APR - 20.15

Glitch

Abattoir Fermé

Alseberg, CC de Meent,
02 359 16 00

WO - 12 APR - 20.30

Begin

Elena Peeters

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZA - 15 APR - 20.30

Sarte & De Beauvoir

Frank Focketyn & Sien Eggers

Jezus-Eik, GC de Bosuil, 02 657 31 79

DO - 20 APR - 20.30

Woody

Woodman/ Evelien Bosmans, Joke

Emmers, Thomas Janssens e.a.

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

DO - 20 APR - 20.00

Verslaafd

Erik Van Looy

Wommel, GC de Zandloper, 02 460 73 24

21 EN 22 APR - 20.30

About Elly

Tg Stan / de Roovers / Toneelhuis /

Theater Antigone

Grimbergen, CC Strombeek,

02 263 03 43

VR - 21 APR - 20.30

Maura of de zeven magen der eenzaamheid

Dimitri Leue & Antoon Offeciers

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

DO - 27 APR - 20.30

Riten

Lien Thys en Tim Bogaert

Grimbergen, CC Strombeek,

02 263 03 43

28 EN 29 APR - 20.00

Hygge

De Pieterman

Wommel, GC de Zandloper,

02 460 73 24

KIDS

ZA - 1 APR - 19.30

Dit is niet de titel (+7j)

Bronks

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZA - 1 APR - 11.00

Lelijk Eendje (3-7j)

Het Ei

Jezus-Eik, GC de Bosuil, 02 657 31 79

ZO - 2 APR - 13.30, 15.00 EN 16.30

Kom hier (+6j)

Ultima Thule

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

ZO - 2 APR - 15.00

Muziekmekaniek (+4j)

De Kolonie

Meise, GC De Muze van Meise,

02 892 24 40

MA - 3 APR - 15.00

Bim (+4j)

familiefilm

Vilvoorde, CC Het Bolwerk,

02 255 46 90

De Hazenschool (+6j)

familiefilm

DI - 4 APR - 14.00

Dilbeek, CC Westrand,

02 466 20 30

ZO - 9 APR - 11.00

Tervuren, CC De Warandepoort,

02 766 53 47

Stap maar op mijn bezemsteel (+5j)

familiefilm

DI - 4 APR - 15.00

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

ZO - 23 APR - 10.30

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DI - 4 APR - 17.00

Guillermo del Toro's Pinocchio (+9j)

familiefilm

Grimbergen, CC Strombeek,

02 263 03 43

WO - 5 APR - 14.00

Belle (+11j)

familiefilm

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

WO - 12 APR - 15.00

Ruzie 6+ (+6j)

Theater Artemis & theater Basel

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

Guillermo del Toro's Pinocchio (4/4)

WO - 12 APR - 15.00

Pieter konijn 2: Stad op stellen

Wezembeek-Oppem, GC de Kam,

02 731 43 31

DO - 13 APR - 19.00

Concerto pour deux clowns (+8j)

Les Rois Vagabonds

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

13 EN 14 APR - 19.30 EN 15.00

Der Lauf (+8j)

Vélocimanes Associés/ Le Cirque du

bout du Monde

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZA - 15 APR - 11.00, 14.00 EN 16.30

Piet Piraat Show

Studio 100

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

ZO - 16 APR - 10.30

Buurman & Buurman: bakken en grillen (+4j)

ontbijtfilm

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZO - 16 APR - 14.00 EN 16.00

Click (+3j)

Sprookjes Enzo/ Pietro Chiarenza

Grimbergen, CC Strombeek,

02 263 03 43

18 TOT 26 APR

Spelregels

Stormopkomst

Dilbeek, CC Westrand,

02 466 20 30

VR - 21 APR - 19.30

Zeker zonder (+8j)

Wanda Eykerman, Katrien Pierlet & De Studio

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZA - 22 APR - 11.00 EN 15.00

Allemaal bestjes (+1,5j)

Theater De Spiegel

Zaventem, CC De Factorij,

02 307 72 72

ZO - 23 APR - 14.00

Kom wel (+3j)

4Hoog

Sint-Genesius-Rode,

GC de Boesdaalhoeve, 02 381 14 51

ZO - 23 APR - 14.00

Schip Ahoi! (+4j)

familiedag

Kraainem, GC de Lijsterbes, 02 721 28 06

ZO - 23 APR - 15.00 EN 16.30

Niet vallen (+4j)

Tout Petit

Vilvoorde, CC Het Bolwerk,

02 255 46 90

WO - 19 APR - 20.00

EO

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

DO - 20 APR - 20.30

The Good, the Bad and the Ugly

Meise, GC De Muze van Meise, 02 892 24 40

20 TOT 25 APR

MOOOV-filmfestival Joyland, No Bears, Singo +10j, Utama, Argentina 1985, Aurora's Sunrise, Plan 75 en Klondike
Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

VR - 21 APR - 14.00 EN 20.00

Animals

Wemmel, GC de Zandloper, 02 460 73 24

ZO - 23 APR - 10.00

Batman**filmmarathon**

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

MA - 24 APR - 20.30

Marieke, addicted to life

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

DI - 25 APR - 20.30

Godland

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

DI - 25 APR - 20.00

Babylon

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

The Fabelmans

WO - 26 APR - 20.00

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

ZO - 30 APR - 20.00

Alsemberg, CC de Meent, 02 359 16 00

EXPO

4 TOT 30 APR

Les Cajoutiers. Porter L'Oeil

Tervuren, CC De Warandepoort, 02 766 53 47

TOT 8 APR

Lieve Bollaert

Alsemberg, CC de Meent, 02 359 16 00

TOT 8 APR

Giannina Urmeneta Ottiker. We kept on dancing like it didn't matter

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

TOT 9 APR

Groepstentoonstelling Art Tervuren vzw

Jezus-Eik, GC de Bosuil, 02 657 31 79

14 TOT 23 APR

Expo 35**Kunstkring Pro Arte**

Sint-Pieters-Leeuw, CC Coloma, 02 371 22 62

TOT 16 APR

Hans De Wandeler. Fauna inspireert

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

19 APR TOT 29 MEI

Dann Cortier. Aquadann

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

TOT 23 APR

Second Sight**Baeckelandt, Stessel, Guerroui,****Loze & Borgermans**

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

TOT 24 APR

Luc Vervliet.**Les Salines de Guérande**

Wemmel, GC de Zandloper, 02 460 73 24

26 APR TOT 21 JUL

Barok in Firenze

Brussel, Bozar, www.bozar.be

28 APR TOT 14 JUL

Vincent Delbrouck. A Fool's Paradise

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

29 APR TOT 6 MEI

Jacky Mees exposeert

Hoeilaart, GC Felix Sohie, 02 657 05 04

TOT 30 APR

Jan Van Imschoot en Libasse Ka

Dworp, Destelheide, 02 380 39 15

TOT 21 MEI

Swedish Ecstasy

Brussel, Bozar, www.bozar.be

TOT 31 MEI

Latifè Birenheide. Schilderijen**Kam kiest voor Kunst**

Wezembeek-Oppem, cafetaria GC de Kam, 02 731 43 31

TOT 30 JUN

Van privé naar publiek. Collectie Thomas Neiryndck

Drogenbos, FeliXart, 02 377 57 22

TOT 21 JUL

Michel François

Brussel, Bozar, www.bozar.be

OPSTAP

ZO - 2 APR - 14.00

Kruidenwandeling

Overijse, bezoekerscentrum Druif, 02 687 59 59

DO - 20 APR - 14.00

Van Huldenberg naar Koningsberg

Huldenberg, gemeenteplein, www.ngz.be

ZO - 23 APR - 14.00

Erfgoed Haras

Hoeilaart, Bosmuseum, www.ngz.be

DO - 27 APR - 14.00

Lentepracht in het park van Tervuren

Tervuren, CC De Warandepoort, www.ngz.be

👤 Michel François (tot 21/7)

WO – 19 APR – 20.00

Myanmar en Oman

Cultuursmakers

Meise, GC De Muze van Meise,
02 892 24 40

DO – 20 APR – 20.00

Tervuren en het Mundaneum, het internet avant la lettre

Luc Blondeel

Tervuren, Elk zijn Huis,
www.heemkundetervuren.be

ZA – 22 APR – 20.30

In alle eerlijkheid

Nicolas

Tervuren, CC De Warandepoort,
02 766 53 47

ZA – 22 APR – 20.00

Dialectfoon (Bieësteg)

Lode Pletinckx

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

ZO – 23 APR – 13.00

Kubbtornooi

Linkebeek, Hoeve Holleken,
02 380 77 51

DI – 25 APR – 20.00

Trofee (wereldboekendag)

Gaia Schoeters

Sint-Pieters-Leeuw, Landhuis de Viron,
02 371 22 62

WO – 26 APR – 20.30

For those about to rock... more

Stijn Van de Voorde

Grimbergen, CC Strombeek,
02 263 03 43

WO – 26 APR – 20.00

De Bourgondiërs

Bart Van Loo

Meise, GC De Muze van Meise,
02 892 24 40

DO – 27 APR – 20.00

Sven consumeert

Sven Pichal

Wezembeek-Oppem, GC de Kam,
02 731 43 31

ZA – 29 APR – 18.30

Uprising Stage

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZO – 30 APR – 14.00

Repair café

Linkebeek, GC de Moelie,
02 380 77 51

Films van Argentinië tot Oekraïne

Jaarlijks toont het MOOOV-festival in heel Vlaanderen films van over de hele wereld. CC De Factorij in Zaventem is voor de tweede keer een van de locaties voor een filmprogramma dat eens wat anders toont dan Hollywood of Netflix.

TEKST Michaël Bellon – FOTO uit Joyland

De films op het MOOOV-festival zijn van de hoogste kwaliteit en gaan in competitie voor een internationale jury, een filmpersjury, een studentenjury en een jongerenjury. Ook jij kan ze allemaal bekijken en beoordelen. MOOOV strijkt neer in verschillende steden. In de Rand is CC De Factorij de dichtstbijzijnde locatie om een aantal films mee te pikken.

Topregisseurs

De films die worden vertoond, zijn misschien wat minder bekend, maar er zitten evengoed kleppers tussen die indringende verhalen vertellen. Neem bijvoorbeeld *Joyland* van regisseur Saim Sadiq uit Pakistan. Dat is behalve de Pakistaanse inzending voor de Oscar voor Beste Internationale Film ook de eerste Pakistaanse film die geselecteerd werd voor het Filmfestival van Cannes 2022, waar de prent de Queer Palm won. Hij gaat over een getrouwde man die een dubbelleven leidt als achtergronddanser bij Biba, een transvrouw in een dansclub waarop hij verliefd wordt.

No Bears is het werk van een gerenommeerde regisseur die in eigen land problemen kent met de autoriteiten. De gevierde Jafar Panahi, gekend van onder meer *Taxi*, die de Gouden Beer won op het Filmfestival van Berlijn in 2015, zat in 2022 nog zeven maanden in de cel in zijn thuisland Iran. Zijn nieuwste film gaat over hoe onschuldige artistieke reacties politieke gevolgen kunnen hebben.

Sociaal en politiek

En zo hebben de meeste films tijdens MOOOV een sociale of politieke inslag.

Ook *Singo* is een Iraanse prent. Het is een avonturenfilm over een jong meisje in een vissersdorp dat de bijzondere krabben, die haar vader heeft gevangen, weer de vrijheid geeft opdat ze niet zouden worden verkocht en opgegeten.

De Boliviaanse film *Utama*, die de World Cinema Grand Jury Prize won op het Sundance Film festival in 2022, gaat over de relatie tussen mens en dier, meer bepaald over de kudde lama's van een hoogbejaard echtpaar in de Andes, die door de droogte en de klimaatverandering in het nauw worden gedreven.

Aurora's Sunrise is een bijzonder document uit Armenië dat het vergeten verhaal belicht van een tienermeisje dat de Armeense genocide overleefde en naar Amerika vluchtte, waar ze in 1919 beroemd werd door haar hoofdrol in een stille film. *Argentina 1985* gaat dan weer over een juridische strijd in de nasleep van de militaire dictatuur in Argentinië.

In *Plan 75* gaan we naar het Japan van de toekomst, waar oudere mensen worden aangemoedigd om in het kader van een overheidsprogramma te kiezen voor euthanasie om de vergrijzing tegen te gaan. Tot slot ontbreekt ook de actualiteit van de oorlog in Oekraïne niet. *Klondike* gaat over een Oekraïens koppel dat hun huis op de grens met Rusland niet wil verlaten.

Voor de jeugd

Tot slot wordt er ook aan de jonge kijkers gedacht met een serie ontbijtfilms op zondag. Ook wie niet komt ontbijten, kan naar de films komen kijken. Het zijn vier recente kortfilms over vriendschap, gevolgd door de hoofdfilm *Stap maar op mijn bezemsteel* over een lieve heks die voor toevallige passagiers altijd een plaatsje op haar bezem heeft, tot ongenoegen van haar norse kat. ●

20 TOT 25 APR

MOOOV-filmfestival

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72
www.moov.be

FAVORIETEN VAN

Maria Bujac

MOOISTE PLEK IN MOLDAVIË

Ratus, het dorp
waar mijn ouders
wonen.

FAVORIET GERECHT

Placinta, een
gebakje gevuld
met kaas.

MOOISTE HERINNERING

Winterse
sleppret.

Je kan het

Maria groeide op in een beschermd milieu. Haar moeder was lerares Frans en deed al wat ze kon om haar dochter een goede opvoeding en begeleiding naar het werkelijke leven te geven. 'Het was dan ook wennen om in een vreemd land op eigen benen te moeten staan. Dat mijn Moldavisch masterdiploma economie hier niet erkend werd, was een opdoffer, maar bij de pakken blijven zitten ligt niet in mijn karakter. Ik ben begonnen met een intensieve cursus Nederlands en een opleiding tot administratief medewerker. Ik werk ook als vrijwilliger bij de dienst integratie van het OCMW in Asse. Het zijn allemaal stappen om mijn leven in België in handen te nemen en tegen mezelf te kunnen zeggen: *Zie je wel, je kan het.*'

Taarten bakken

Enkele maanden geleden won Maria een taartenbakwedstrijd van Oxfam Wereldwinkels. 'Ik had een *Medovik honingtaart* gebakken, een nagerecht dat uit meerdere laagjes bestaat. De liefde voor het bakken heb ik van thuis meegekregen.

Bij feestdagen bakte mijn moeder vijf tot zes taarten. Het bracht een gezellige sfeer in huis. Het wakkerde de taartenbakster in mij al op jonge leeftijd aan. Jammer genoeg heb ik vandaag niet voldoende tijd om het regelmatig te doen. Ik beperk me tot de feestdagen, maar kan er wel nog altijd intens van genieten.'

Ligt er naast de Moldavische taarten nog iets anders nauw aan haar hart? 'Ik hou van de muziek van Eugen Doga. Hij is een Roemeense componist die heel mooie klassieke muziek heeft geschreven. Tijdens schoolfeesten dansten wij op zijn walsen. *My sweet and tender beast* is een muziekstuk van hem dat ik heel graag hoor.'

Elkaar respecteren

Samen een nieuw leven opbouwen in een ander land, legt dat geen zware druk op een relatie? Zeker als je hier van nul moet herbeginnen en regelmatig op hindernissen stuit? 'We zijn 9 jaar getrouwd. Ik kan vandaag nog steeds zeggen dat we van elkaar houden. Dat komt doordat we elkaar respecteren. Over veel zaken denken mijn man en ik hetzelfde, maar ook als dat niet zo is, respecteren we elkaars mening.

Een belangrijk levensdoel dat we delen, is onze dochters een betere toekomst geven. Binnen dat plan willen we ook graag eigenaar worden van een eigen huis. Dat houdt in dat we nog vele jaren hard zullen moeten werken, maar dat schrikt ons niet af. We weten waar we naartoe willen. Samen zullen we ergeraken.' ●

'Samen zullen we ergeraken'

Het is ondertussen drie jaar geleden dat Maria en Oleg Bujac besloten een leven in België op te bouwen. 'Tijdens een herfstvakantie werden we verliefd op dit land.'

TEKST Nathalie Dirix - FOTO Filip Claessens

Vandaag wonen Maria en Oleg met hun twee dochters Paula (6) en Ionela (4) in Asse. Is er van die verliefdheid op België veel overgebleven? 'We vinden België nog steeds een prachtig land, omwille van de mooie architectuur en de ongedwongen

mentaliteit van de mensen. In ons geboorteland Moldavië dirken de mensen zich veel meer op als ze buiten komen. Hier hoeft je je niet zo op te kleden. Wij houden van dat soort eenvoud. Van gewoon jezelf te kunnen zijn', zegt Maria.

EN A love affair with Belgium

It has now been three years since Maria and Oleg Bujac decided to start a new life in Belgium. 'We fell in love with this country during one autumn holiday.' Maria and Oleg now live in Asse with their two daughters. Has their love affair with Belgium continued? 'We still think Belgium is a magnificent country thanks to its beautiful architecture and easy-going attitude. It took some getting used to, having to stand on our own two feet in a foreign country. The fact that my Moldovan master's degree in economics was not recognised came as something as a shock, but I am not someone who gives up easily. I started an intensive Dutch language course and trained to become an administrative assistant. I am also working as a volunteer in the integration department of the Public Social Welfare Centre in Asse. A key goal in life is to provide a better future for our daughters.'